

788.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Taloustieteellinen osasto

7565.

**YMPÄRISTÖHALLINTAJÄRJESTELMÄT PESULA-ALAN
MENESTYSTEKIJÄNÄ**

Ympäristöjohtamisen

pro gradu -työ

Kevät 1999

Ohjaaja: Hanna Pesonen

Laatija: Mari Nurmi

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	4
1.1 Tutkimuksen tausta	4
1.2. Pesula-ala tänä päivänä palvelujen tuottajana	9
1.3. Tutkimusongelma ja tavoitteet	10
1.4. Menetelmä ja metodi	12
1.5. Erityiskiihtokset	15
2. TUTKIMUSKOHTEET	16
2.1 Hienonen Oy	16
2.2. Laitospesula Oy	17
2.3. Pesu-Palvelu Rusanen Oy	18
2.4. Lahden Pesula	19
3. YRITYKSEN MENESTYSTEKIJÄT	20
3.1. Yrityksen perinteiset menestystekijät	20
3.1.1. Tuote	21
3.1.2. Hinta	22
3.1.3. Saatavuus	23
3.1.4. Viestintä	23
3.2. Ekokilpailukyky	25
3.2.1.. Tähänastinen kehitys	28
3.2.2. Tieto ja osaaminen	29
3.2.3. Ympäristötietoinen toimintatapa	30
3.2.4. Kansallinen kumppanuus	32
3.2.5. Kustannushyötyajattelu	33
3.2.6. Markkinaohjaus	35
4. VIHERTYVÄ TOIMINTA PALVELUALALLA JA PESULA-ALALLA	35
4.1. Ympäristömyötäisyys	37
4.2. Ympäristömarkkinointi	38
4.3. Sidosryhmien vaikutus ympäristöasioiden hoitoon	41
5. YMPÄRISTÖPOLITIIKAT	45
5.1. Yleistä ympäristöpolitiikasta	45

5.2. Hienonen Oy:n ympäristöpolitiikka	48
5.3. DiverseyLeverin ympäristöpolitiikka	49
5.4. Scandic Hotels Oy:n ympäristöpolitiikka	50
5.5. Metsä-Serla Oyj:n ympäristöpolitiikka	51
5.6. VR:n ympäristöpolitiikka	52
5.7. Valmet Oyj:n ympäristöpolitiikka	53
5.8. Esitettyjen ympäristöpolitiikkojen yhtäläisyydet ja erot	55
5.8.1. Ympäristönhallintajärjestelmän selkokieliisyys	56
5.8.2. Motivaation herättäminen ympäristöasioiden hoitoa kohtaan	58
5.8.3. Viestittäminen sidosryhmille	60
6. YMPÄRISTÖHALLINTAJÄRJESTELMÄT	62
6.1. ISO 14000 standardi	64
6.1.1 Alustava ympäristökatselmus	65
6.1.2. Ympäristöpolitiikka	66
6.1.3. Suunnittelu	67
6.1.4. Järjestelmän toteuttaminen ja toiminnot	68
6.1.5. Tarkastukset ja korjaavat toimenpiteet	69
6.1.6. Ympäristönhallintajärjestelmän katselmuks	70
6.1.7. Jatkuva parantaminen	70
6.2. EMAS-asetus	71
6.2.1. Ympäristökatselmus	72
6.2.2. Ympäristöpolitiikka	73
6.2.3. Suunnittelu	74
6.2.4. Järjestelmän toteuttaminen ja toiminnot	75
6.2.5. Tarkastukset ja korjaavat toimenpiteet	76
6.2.6. Ympäristönhallintajärjestelmän auditoinnit	76
6.2.7 Jatkuva parantaminen	77
6.3. YSMEK 2	78
7. SERTIFIOINNIN MERKITYS PESULA-ALALLA	79
8. YHTEENVETO	82
9. LÄHTEET JA LIITTEET	86

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Yleisen ympäristötietoisuuden lisääntyminen ja palvelualan ”herääminen” ympäristötietoiseksi on tämän hetken suuntaus. Palvelualan sidosryhmien taholta tuleva painostus ympäristöasioiden kuntoon saattamiseksi ja mahdollisen ympäristöhallintajärjestelmän käyttöönottamiseksi on herättänyt pesula-alan mielenkiinnon standardoituja ja ympäristöhallintajärjestelmiä kohtaan. Tiedon puuttuminen ja uuden asian vastustus on ollut osaltaan hidastamassa kehitystä, johon Pesuteollisuusliitto pyrkii saamaan nopeutta tekemäni työkalun avulla.

Palvelualan ja teollisuuden siirtyessä yhä enemmän ostopalveluiden käyttäjiksi tärkeiden ja omaa toimintaansa tukevien toimien osalta, myös pesuloiden tarjoamat palvelut ovat suureltaosin ostopalveluja. Esimerkiksi Jyväskylän hotelleista kaikki hankkivat tekstiilinsä ja kurastopparimattonsa tällä hetkellä pesuloilta joko vuokraamalla tai pesettämällä ne kilopyykinä. Suurimpien hotellien, Cumulus ja Rantasipi Laajavuori, kohdalla tekstiilien vuokraaminen on käytännössä edullisin vaihtoehto. Hotelleissa eteen tulee jo fyysiset puitteet, koska suuria liinavaatevarastoja ei ole kannattavaa rakentaa.

Hotelli- ja matkailualan, joka on merkittävä yksityisten pesuloiden asiakasryhmä, siityessä käyttämään ympäristöhallintajärjestelmiä, tulee myös heidän sidosryhmiensä hoitaa omat ympäristöasiansa kuntoon. Kaikki ympäristöhallintajärjestelmät velvoittavat koko palveluketjun mukaan järjestelmään. Tuonnempana selvitän eri ympäristöhallintajärjestelmien (ISO 14000, Emas-asetus ja YSMEK2) velvoituksia alihankkijoilleen. *Palveluketju on juuri niin vahva kuin sen heikoin lenkki on.*

Pesuloiden kohdalla ympäristöhallintajärjestelmäksi voidaan valita joko Emas tai ISO 14000-sarjan standardi. Hotelli- ja matkailualan käyttämä YSMEK 2 ei välttämättä palvele pesula-alaa toivotulla tavalla. Pesulan tehdessä yhteistyötä teollisuuden

kanssa, ei YSMEK 2 ole riittävä ympäristöhallintajärjestelmä. Pitkällä aikavälillä toimintaa suunniteltaessa, pesuloiden on järkevää ottaa käyttöön ympäristöhallintajärjestelmä joka on tehokas työväline niin teollisuuden, kuntien kuin palvelualan toimintaa ajatellen.

Ympäristöhallintajärjestelmät ovat palvelualalla vielä tuntemattomia käsitteitä; valtakunnallinen, suuri pesula-alan yritys toimii jo nykyisin Iso 14001 mukaan ympäristöasioissaan. Saman yrityksen ympäristöpäämääriin¹ kuuluu myös sertifioida 3 palvelukeskustaan vuoteen 2000 mennessä, ts. näillä palvelukeskuksilla on työstetty ympäristöhallintajärjestelmiä jo muutamien vuosien ajan. Pienempien pesuloiden kohdalla tilanne on huolestuttava. Niissä yrityksen johtokaan ei välttämättä tiedä ympäristöhallintajärjestelmistä juuri mitään. Tämä ongelma selvisi tekemiäni haastattelujen pohjalta sekä Joensuun seminaarissa maaliskuussa 1998, että vetämissäni koulutustilaisuuksissa syksyllä 1998.

Ympäristöasioiden hyvä hoito on huomioitu Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitossa jo varhain, koska he ovat määritelleet termin *ekokilpailukyky* seminaarissaan² seuraavasti:

Ekokilpailukyvyllä tarkoitetaan sitä, että pystyy vastaamaan asiakkaiden ja yhteiskunnan asettamiin ympäristövaatimuksiin ja hyödyntämään ympäristönäkökohtia liiketoimissaan paremmin kuin kilpailijansa.

Pesuloiden asenteista, henkisistä ja taloudellisista resursseista riippuu se, minkä verran ympäristöasioihin on paneuduttu jo varhaisessa vaiheessa. Jos yrityksen resurssit ovat riittävät, niin ympäristöasioiden hoito on aloitettu ennakoiden niiden merkitys kilpailuvalttina tulevaisuudessa. Niukkojen resurssien puitteissa ympäristöasiat laiteetaan kuntoon sitä mukaan kuin ne tulevat pakollisiksi. Tässä viimeksi mainitussa tapauksessa markkinajohtajuus jää hyödyntämättä³.

¹ Lindström Oy. Ympäristöselvitys vuodelta 1997. Kirsti Leisio

² Benny Hasenson, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton seminaari 24.11.1996

³ Kari Mannermaa. Moniulotteinen markkinointi. Gummerus 1993

Pesula-alan yritysten reagoinnit ympäristöasioihin ovat hyvin laidasta laitaan. Parhaana esimerkkinä on Lindsrtöm Oy, jonka ympäristöasiat hoidetaan nykyisin ISO 14000 mukaisesti ja kuten mainitsin tavoitteissaan on sertifioida ympäristöhallintajärjestemät kolmessa yksikössään. Tähän tilanteeseen pienemmillä pesuloilla vielä valittavasti matkaa.

Erilaisia ympäristöasioiden selvityksiä on tehty mm. Tampereen Laitospesula Oy:lle ja muutamien sairaaloiden⁴ yhteydessä oleville pesuloille. Nämä työt on tehty pääasiassa erilaisten oppilaitosten oppilastöinä.

Tavoitteellista ympäristökäsikirjaa ei ole yksityisille pesuloille tehty aiemmin. Hienonen Oy on ollut tiennäyttäjä tälle sektorille, koska heillä ympäristöasiat on laitettu kuntoon yhdessä laatuasioiden kanssa.

Neljästä haastattelemastani pesula-alan yrityksestä ympäristöasiat kokivat tärkeiksi kaksi suurinta; molemmilla on myös ympäristöasiat joko laitettu kuntoon tai työtä ollaan parhaillaan tekemässä. Kaksi pienempää pesulaa kokivat ympäristöasioiden järjestämisen standardien mukaiseksi lähinnä muoti-ilmiönä ja taas yhtenä ylimääräisenä kustannuseränä pkt-sektorille.

Asennoitumista kuvaa hyvin seuraavat Joensuussa tekemäni kyselyn vastaukset:

1. Kysymys: Oletko ollut tietoinen ympäristöhallintajärjestelmistä?

- Emas-asetuksen tunsivat 2 pesulaa 13:sta
- ISO 14000 tunsivat 6 pesulaa 13:sta
- YSMEK2 ei tuntenut kukaan paikalla olleista pesuloista

2. Kysymys: Mikä merkitys pesulallesi on/olisi ympäristöasioiden standardien mukaisesta hoidosta imagollisesti ja/tai taloudellisesti?

⁴ Ab Sjukhustvätt Oy, Toimintajärjestelmä 5.3.1997

"En tiedä."

"Liian pyrokraattinen -> kallis."

"Vaikuttaa positiivisesti."

"Imagon kannalta kohtalainen, taloudellisesti vähäinen."

"Merkitys tällä hetkellä vähäinen, mutta tulevaisuudessa ympäristöasiat muodostavat imagolle yhden tärkeistä kilpailutekijöistä."

3. Kysymys: Jos yrityksesi on tekemässä ympäristöhallintajärjestelmää, miltä taholta paineet sen suunnitteluun ovat tulleet?

Vastaajista kuusi on tekemässä tai harkinnut ympäristöhallintajärjestelmän tekemistä. Heidän vastauksiaan:

"Oma tietoisuus ja vastuu ympäristöasioista."

"Toimitusjohtajalta"

"Asiakkailta"

"Asiakkaat vaativat ympäristöhallintajärjestelmää."

"Pesuteollisuusliitolta"

Vastaajista neljä oli vastannut kielteisesti kysymykseen:

"Ei olla tekemässä, kun asiasta ei ole oikein ollut tietoa."

”Ei tehdä, ei mistään!”

”Ei olla”

”?”

Vastausten perusteella tiedon saaminen tai tiedon hankkiminen eri ympäristöhallintajärjestelmistä on ollut hyvin vajavaista - lähinnä se ollut kiinni pesuloiden omasta kiinnostuksesta asioita kohtaan. Toisaalta asian tärkeys on tiedostettu - ainakin muutamissa pesuloissa - mutta sysäystä ympäristöasioiden hoitamiseksi ei ole tullut eri sidosryhmien edustajien taholta ja itse ei ole aloitettu ympäristöhallintajärjestelmän rakentamista, koska ei ole ollut pakko.

Koska ympäristöjärjestelmistä on mahdollista pesula-alan valita sitä itseään parhaiten palveleva vaihtoehto, on Pesuteollisuusliiton suotavaa ohjata ja antaa tietoa pesuloille järkevän ympäristöhallintajärjestelmän valinnassa.

Toinen pohdittava seikka on ympäristöhallintajärjestelmän sertifiointi, joka on prosessina kallis pkt-sektoria ajatellen. Pesulan harkittavaksi voidaan jättää sertifiointon järjestelmä, jonka kuitenkin yhteistyökumpanit ovat katselmoineet ja hyväksyneet. Myös eri ympäristöhallintajärjestelmät asettavat erilaisia vaatimuksia alihankkijoille, joten pesulan tulee seurata sidosryhmiensä toimenpiteitä ja reagoida omissa toimissaan sen mukaisesti. Jos ympäristöasioiden hoito vaatii taloudellista panosta ja sen katsotaan tuovan taloudellista hyötyä tulevaisuudessa, asiaan kannattaa panostaa myös taloudellisia resursseja.

Ympäristöasioiden yhteydessä käytetään kahta termiä, jotka kuvaavat mielestäni hyvin niitä tekijöitä, joiden johdosta yritykset alkavat pohtimaan omia ympäristökysymyksiään. Meffert et al. (1988) mukaan *ecology-push* ja *ecology-pull* -termeillä voidaan määritellä yrityksen motiivit.

Ecology-push tarkoittaa niitä ”voimia”, jotka työntävät yritystä kohti parempaa ympäristönsuojelun tasoa. Yritys pyrkii mukautumaan näihin ulkoisiin (useimmiten) vaatimuksiin välttääkseen negatiivista imagoa. Ecology-pull puolestaan vetää yritystä kohti parempaa ympäristönsuojelutasoa, jolloin teot tulevat vapaasta tahdosta ja koko prosessilla on positiivinen leima - teot tulevat vastaan mahdollisia vaatimuksia. Tällä viimeksi mainitulla tavalla toimia yritys saa myönteisiä seuraamuksia toiminnalleen.⁵

1.2. Pesula-ala tänä päivänä palvelujen tuottajana

Nykyisin pesulapalvelujen tarve yksityisellä sektorilla, jolla tarkoitan tavallisia kuluttajia, on vähentynyt huomattavasti. Tämän on aiheuttanut tekstiiliteollisuuden kehittyminen yhä helppohoitoisempien tekstiilien valmistukseen. Tämä vaatimus on tullut myös kuluttajien puolelta, koska vaikeasti hoidettavat tekstiilit ovat hankalia normaalikäytössä ja tulevat tavalliselle kuluttajalle kalliiksi hoitaa. Pesulapalvelujen kysyntä on viimeisen vuosikymmenen aikana pudonnut romahdusmaisesti. Esimerkiksi Hienonen Oy:n pesemästä pyykistä vain vajaa 5% on enää yksityisten ihmisten pyykinä.

Vähentynyt yksityisen pesulapalvelun tarve on ollut tarpellisena pohjana pesula-alan kehitykselle erilaisten vuokrauspalvelujen kehittymiselle. Esimerkiksi hotellien kohdalla ei enää tarvitse laskelmoida paljonko investoidaan liinavaatevarastoon oletettujen käyttöasteiden ja optimikestoian mukaan. Pesulan kanssa voidaan tehdä sopimus keskimääräisen käytönasteen mukaan ja joustot katetaan hyvällä yhteistyöllä ja informoimalla täysistä päivistä pesulalle päin. Turhaan seisovaa liinavaatevarastoa ei näin pääse syntymään ja pesulan omat investoinnit varastoon tulevat katetuiksi sopimuksen voimassaoloaikana.

⁵ Meffert, h., Kirchgeorg, M. and Ostmeier H. 1988 / lainattu Halmeen teoksessa Environmental Issues.....

Sama tilanne koskee myös teollisuutta, jossa tarvitaan suojavaatteita. Henkilöstön vaihtuessa omat suojavaatevarastot olisivat hankalia hoitaa ilman vakinaista väkeä ja investoinnit voisivat ylittää realistiset rajat kustannusten puolesta. Pesuloiden tarjoama suojavaatepalvelu vähentää yrityksen huolia hoitamalla jokaiselle sopivat suojavaatteet aina henkilövaihdosten yhteydessä. palveluun kuuluu myös korjaukset ja suojavaatteen uusiminen, joka muutoin olisi työntekijän omalla vastuulla.

Osa pesuloista toimii edelleen menestyksekkäästi, vaikkei heillä ole tekstiilien vuokrausta. Näiden kohdalla tärkeiksi muodostuvat suuret yritykset, joiden omia tekstiileitä pesulat hoitavat. Esimerkiksi kuntasektorin tekstiilit ovat usein yksiköiden omia ja pesulat hoitavat ne kappalemäärän tai painon mukaisella laskutuksella. Suurten sairaaloiden pyykit voidaan hoitaa tällä tavalla, esimerkkinä edellä mainittu Tampereen laitospesula.

Suomessa on muutamia pieniä pesuloita, lähinnä perheyrityksiä, jotka edelleen toimivat vain yksityispyykin varassa. Näiden pesuloiden kohdalla kiinnostus ympäristöhallintajärjestelmiä kohtaan on heikoin. Tämä asenne johtunee lähinnä siitä, että kustannusten nouseminen hallitsemattomiksi on suuri pelko ja pesulat toimivat jo nyt hyvin pienellä katteella.

Tämän päivän Suomessa pesula-ala on palvelusektorilla tärkeä yhteistyökumppani ja ympäristöasioiden hoidon tärkeys tulee esille tarjouspyyntöjen kohdalla; asiakkaat eivät halua vain puhdasta pyykkiä vaan he haluavat myös tietää miten pyykki on pesulassa pesty ja miten se kuljetetaan asiakkaalle. Elinkaariajattelu kiinnostaa varsinkin suurempia yrityksiä; mitä heidän vuokraamilleen tuotteille tapahtuu sitten, kun tuote ei enään ole kelvollinen varsinaiseen käyttöönsä.

1.3. Tutkimusongelma ja tavoitteet

Tutkimusongelmani on: *Onko ympäristöhallintajärjestelmillä merkitystä pesula-
alan menestystekijänä?*

Työlläni haluan tuoda esille ympäristöhallintajärjestelmien tärkeyden niin yrityksen (tässä tapauksessa pesuloiden) 1) laadullisena kuin 2) markkinoinnillisena keinona. Kolmantena, muttei vähäisimpänä tärkeysjärjestyksessä asennoituminen ja oman 3) imagon parantaminen tulevaisuutta ajatellen. Kukapa yrittäjä haluaisi otsaansa likaa-
jan tai saastuttajan leimaa. Päinvastoin yrittäjän soisi olla edellä lainsäätäjiä ja toimia enakkoluulottomasti ympäristömyötäisen toiminnan eteen.

TT:n julkaisussa⁶ teollisuuden ympäristölinjauksista selvitetään ekokilpailukyvyyn asemaa perinteisten menestystekijäin joukossa. Julkaisussa nivotaan ympäristöasiat tiiviisti kaikkeen yrityksen toimintaan kyseenalaistamatta sen tärkeyttä menestystekijänä. Julkaisussa tähdennetään nimenomaan ympäristöasioiden hallinnan tärkeyttä tulevaisuuden liiketoimintaa ajatellen.

Käytännössä suurin ongelma pesula-alalla on nimenomaan ympäristöasioiden hyvän hoidon nostaminen yrityksen toiminnassa yhtä tärkeälle sijalle muiden yrityksen toimintojen kanssa. EU-lainsäädäntö vaikuttaa myös omalta osaltaan siihen, että pesula-alan tulee mukauttaa toimintansa tiukkenevaan ympäristölainsäädäntöön. Tästä on esimerkkinä tetrakloorietyleenitiseen ja kontaktiveden kohdalla tiukentuneet määräykset. Nykyisin jokainen pesula, joka käyttää ns. kemiallista pesua prosesseissaan, joutuu tekemään ympäristökeskukselle ilmoituksen aineen käytöstä ja selvittämään kontaktiveden tetraklooripitoisuus ennen viemäriverkostoon laskemista. Tisleen loppusijoituksesta tulee olla myös selvitys.

Työni tavoitteena on osoittaa ympäristöhallintajärjestelmien merkitys pesula-alalla menestystekijänä. Näin pesulat voivat toimia luotettavana yhteistyökumppanina niille sidosryhmille, jotka ovat jo saaneet ympäristöasiansa kuntoon käyttäen eri ympäristöhallintajärjestelmiä.

Viranomaisten kanssa asioiminen helpottuu ympäristöhallintajärjestelmän käyttöönoton myötä, koska pesulassa on tutustuttu sitä koskevaan lainsäädäntöön ja jatkuvan parantamisen ajatuksen mukaisesti toiminta on myös lakien ja asetusten mukaista.

⁶ Teollisuus ja työnantajat, Teollisuuden ympäristölinjaukset

Yritykselle kertyy myös säästöjä tarkentuneen kustannusseurannan myötä. Säästöt kertyvät seuraavista seikoista, joiden seuraamista tarkennetaan:

- energian kulutus; sähkö ja höyryn tuottamiseen käytetty polttoaine
- veden kulutus
- pesukemikaalien kulutus
- pakkausmuovien kulutus
- kierrosta poistettujen tekstiilien määrät; kaatopaikalle toimitettavien tekstiilien määrä
- jäteveden laatu; mittaukset omavalvonnan mukaan kaksi kertaa vuodessa

Joensuussa pitämässäni seminaarissa yleisön joukosta tuli esille huoli siitä, ettei pesuloita varten ole olemassa kevennettyä luonnosta ympäristöhallintajärjestelmäksi. Pesuteollisuusliitolle tekemäni runko⁷ ympäristön hallintajärjestelmän rakentamista varten on tehty pieniä pesuloita varten, jotta heidän olisi helpompi aloittaa järjestelmän rakentaminen.

Yhtenä ympäristöhallintajärjestelmän tärkeänä osana on henkilöstön koulutus, niin tiedollisesti kuin asenteellisestikin. Kaikkea uutta kohtaan tunnetaan ennakkoluuloja, joten henkilöstön kouluttaminen on etusijalla, jotta henkilöstö saadaan sitoutumaan yrityksen ympäristöpolitiikkaan. Koulutuksen tulee olla selkokielistä, koska standarditeksti on vaikeasti ymmärrettävää.

1.4. Menetelmä ja metodi

Tutkimusmetodinä käytin *tulkitsevaa tutkimusta*. Tulkitsevan tutkimuksen avulla pyrin hakemaan vastausta siihen, mikä on tietyn asian merkitys. Pro gradu-työni ongelma on onko ympäristöhallintajärjestelmällä merkitystä pesula-alan menestysteki-

⁷ Ympäristöhallintajärjestelmien raamit Pesuteollisuusliitolle. Seminaari Joensuussa 21.3..1998

jänä ja tähän ongelmaan haluan saada vastauksen. Tutkimuskohteisiin perehtymällä saadaan muodostettua kuva kohteiden nykyisestä tiedosta ja asennoitumisesta ympäristönhallintajärjestelmiin. Muodostuneen ymmärryksen myötä voidaan hahmottaa tässä tapauksessa vastaus ongelmaan: *Onko ympäristönhallintajärjestelmällä merkitystä pesula-alan menetystekijänä?*

Tulkintaa lähellä oleva metodi on *osallistuva havainnointi*, jota käytin osaliistuessani eri seminaarien vetämiseen sekä keväällä että syksyllä 1998. Nämä seminaarit olivat Pesuteollisuusliiton koulutustilaisuuksia jäsenpesuloilleen nimenomaan ympäristönhallintajärjestelmien merkityksestä ko. alalla.

Tutkimuksen menetelmänä käytin *teemahaastattelua*, jotka tein neljässä eri tyyppisessä pesulassa. Pesuloiden erilaisuus muodostui niin koosta, asiakaskunnasta kuin sijoituspaikkakunnastakin. Tällä teemahaastattelulla pyrin selvittämään pesuloiden yleistä tietämystä ympäristönhallintajärjestelmien tuntemisesta ja suhtautumisesta niihin.

Edellä mainitun teemahaastattelun lisäksi selvitin *kyselyn* avulla yleisesti pesuloiden tietämystä ympäristönhallintajärjestelmistä. Tämän kyselyn toteutaminen teoriassa onnistui hyvin, koska Pesuteollisuuden järjestämä seminaari ympäristöasioista Joensuuissa maaliskuussa 1998 antoi hyvän tilaisuuden toteuttaa kysely nopealla tempolla ja ohjeistaa kuulijakunta kyselyä varten. Kyselylomakkeita jaettiin 20 kpl. Vastausten lukumäärä oli 13, mikä on pieni luku otokseen nähden. Vastausten pieni määrä kuvaa asennoitumista järjestelmiä kohtaan, kuten vastauksistakin luvussa 1.2. ilmeni ja tuonnempana tulee ilmenemään.

Kolmantena työkaluna käytän Hienonen Oy:lle tekemääni *alustavaa katselmusta* selvittämään pesuloiden tilannetta ympäristövaikutusten osalta. Alustavan katselmuksen avulla on myös käytännön merkitystä, koska sen avulla Pesuteollisuusliitto voi nopeuttaa myös pienten pesuloiden halua tulla mukaan ympäristönhallintajärjestelmien toteuttamiseen. Vaikka Hienonen Oy on Suomen pesuloista yksi suurimmista, niin se on kuitenkin kannustavana esimerkkinä nimenomaan pienille pesuloille, siitä että niiden kannattaa ottaa ympäristöasiat vakavasti.

Havainnointia sekä yritysvierailujeni aikana että seminaarien yhteydessä olen käyttänyt hyväkseni kokonaiskuvaa hahmottessani. Kirjallista materiaalia ei kovin runsaasti ole tarjolla, mutta markkinoinnin kirjoista ja varsinaisesti standardeihin keskittyvistä kirjoista on ollut apua teoriatietoa hakiessani. Ympäristönhallintajärjestelmien kohdalla kyseiset standarditekstit ovat tarkkaa tietoa antavia ja keskenään vertailukelpoisia asialähteitä.

Toukokuun lopussa valmiiksi saamani ympäristönhallintakäsikirja Hienonen Oy:lle on ollut myös hyvänä käytännön pohjana tälle työlleni. Se on antanut hyvää tuntemusta ympäristöasioiden hallintaan pkt-yrityksessä ja selvittänyt niitä ennakkoluuloja, joihin työssä voi törmätä. Sen avulla on saattanut myös havaita, miten ajan kuluminen on hälventänyt negatiivista suhtautumista ympäristönhallintajärjestelmiä kohtaan. Pesula-alalla merkittävän sykäyksen positiiviseen suhtautumiseen antoi Arctia-hotelliketjun siirtyminen yrityskaupan kautta ruotsalaisen Scandic Hotels-ketjun haltuun 1.4.1998 alkaen.

Scandic hotellit ovat markkinajohtajia ympäristömyötäisyysessään. Yrityskaupan vaikutukset alihankkijoiden ympäristöasioihin on merkittävä, koska he edellyttävät hyvin tarkkaa tuotteen elinkaarianalyysiä kaikissa hankinnoissa. Tosin, kuten tuonempana huomaamme, eivät kyseisen hotelliketjun aatteet ole vielä loppuun saatettuja.

Tutkimuksen apuna on ollut myös Pesuteollisuusliitolle tekemäni ohjeistus ("raamit") ympäristönhallintajärjestelmien merkityksestä pesuteollisuudelle ja sen menestykselle tulevaisuudessa.

Syksyn 1998 aikana vedin Pesuteollisuusliitolle kolme seminaaria aiheesta ympäristönhallintajärjestelmät pesula-alan menestystekijänä, joissa kyselyn avulla selvitin myös nykyistä suhtautumista ympäristöasioihin. Kyselyn tulokset olivat jo hyvin paljon positiivisempia ympäristönhallintajärjestelmiä kohtaan kuin mitä ne olivat maaliskuisessa Joensuun seminaarissa.

Nämä kolme syksyn seminaaria olivat Järvenpäässä 7.10.1998, Tampereella 19.10.1998 ja Oulussa 28.10.1998. Kaikissa seminaareissa oli osanottajia n. 20 ja mukana oli myös paikallinen alueellisen ympäristökeskuksen edustaja.

1.5. Erityiskiitokset

Sekä alustavan katselmuksen että ympäristöhallintakäsikirjan ohjaajana haluan antaa kiitoksen tuotantopäällikkö Kari Rämölle ja kaikille muille henkilöille, joiden kanssa olen tehnyt yhteistyötä projektini aikana.

Työni aloituksesta kiitos apulaisprofessori Ulla Koivusaarelle, jonka ohjauksessa aloitin alustavan ympäristökatselmuksen tekemisen opiskelutoverini Mika Laurikaisen kanssa. Tästä työstä lähti kipinä pro-gradutyötäni varten.

Edelleen suurkiitokset Suomen Pesuteollisuusliitolle ja eritoten heidän asiamiehelleen Lassi Räsäselle. Hän mahdollisti erittäin antoisan yhteistyön Pesuteollisuusliiton kanssa. Tämä yhteistyö huipentui liiton seminaariin Joensuussa, jossa sain käytännössä tuoda julki ympäristöhallintajärjestelmien merkityksen niin pienille kuin isommillekin pesula-alan yrityksille.

Kaikkien näiden töitteni tausta hahmona on ollut kuitenkin Hienonen Oy:n omistaja ja johtaja Antero Hienonen. Ilman hänen suostumustaan yhteistyöhön, ei tätä lopputyötä olisi tehty.

Lopuksi kiitos myös koko värikkäälle perheväelleni, jonka ymmärrys työtäni kohtaan on ollut joskus koetuksella, mutta ilman heidän kannustustaan en olisi työtäni jaksanut tehdä.

2. TUTKIMUSKOHTEET

Tutkimuskohteet esittelen kohtuullisen lyhyesti. Hienonen Oy:n kohdalla kerron tarkemmin projektistani heille. Pyrin myös selventämään, miten erityyppisten pesuloiden kohdalla olisi tärkeää tiedon levittäminen esimerkiksi Pesuteollisuusliiton välityksellä. Voisi sanoa, että pesulan koko on suoraan verrattavissa tiedonmäärään puhuttaessa ympäristönhallintajärjestelmistä.

2.1 Hienonen Oy

Hienonen Oy on vuodesta 1932 toiminut yritys, joka on tyypillinen perheyritys jo toisessa polvessa. Antero Hienonen on toiminut yrityksen johtajana lähes alusta alkaen.

Yritys on sijainnut nykyisellä paikallaan Jyväskylän keskustan tuntumassa koko ajan. Pesula tuottaa sekä yksityis- että laitossektorin pesulapalveluja. Yrityksen liikevaihto on n. 27 Mmk (-97), josta 25% tulee varsinaisesta pesulapalvelusta ja 75% tekstiilien vuokrauksesta. Seppälässä sijaitsevan varsinaisen pesulan lisäksi Hienonen Oy:llä on kolme pientä koneistettua pesumyymälää kaupunkilaisten pesulapalveluja tyydyttämään.

Hienonen Oy toimii kohtuullisen kevyellä organisaatiolla, mikä on hyvä liiketaloudellisesti ajatellen.

Pesula työllistää tällähetkellä 66 henkilöä, joista 51 on tuotannon puolella. Kesällä pesulan toimiessa kahdessa vuorossa kesätyöntekijöitä palkataan tarpeen mukaan.

Pesulassa on viisi erillistä osastoa: liinavaate-, työvaate-, matto-, kemiallinen ja yksikköpesukone-osasto.

Kuten monissa muissakin pesuloissa liinavaateosasto on Hienonen Oy:ssäkin tuotannon kannalta tärkein osasto. Tehokas jatkuvatoiminen putkipesukone pystyy pesemään tuhansia kiloja liinavaatteita ja froteetekstiilejä päivässä. Käyttötehokkuus voidaan

optimoida pyykin likaisuuden ja tekstiilimateriaalin mukaan, jolloin kone annostelee pesuaineen ja määrittelee pesulämöpötilan parhaaksi mahdolliseksi.

Hienonen Oy:n asiakkaina ovat teollisuuden eri alat (työhaalarit, käsipyyhkeet mm), sairaalat, vanhainkodit sekä tekstiilien vuokrauspuolella hotellit. Kurastopparimattoja Hienonen Oy vuokraa sekä suoraan asiakkailleen että esimerkiksi siivousliikkeen välityksellä.

Tieto ympäristöhallintajärjestelmistä on hyvällä tasolla ja uuden asian omaksuminen on kiitettävän aktiivista. Osaltaan asiaan on vaikuttanut yhden suurimman asiakkaan omistuspohjan siirtyminen uudelle omistajalle, jonka toiminta on hyvin korkealla tasolla ympäristöasioissa.

2.2. Laitospesula Oy

Tampereella toimiva Laitospesula Oy toimii suurelta osin asiakkaan omia tekstiilejä puhdistuen. Pesulan pääasiakas on Pirkanmaan sairaanhoitopiiri. Pesulan pesemistä tekstiileistä on vain 20% pesulan omia tekstiilejä ja loput 80% ovat asiakkaan omia tekstiilejä.

Pirkanmaan sairaanhoitopiirin ympäristöhallintajärjestelmä on tekeillä laatu järjestelmän ohella, joten palveluketjun toiminnan osalta myös sairaanhoitopiirin yhteistyökumppanien on hoidettava ympäristöhallintajärjestelmät kuntoon.

Laitospesula Oy käsittelee päivässä 9000 kg pyykkiä, josta suurin osa on tavallista kirjo- tai valkopesua tarvitsevia tekstiilejä. Vain pieni osa on kemiallista pesua vaativia tekstiilejä (20-40 kg/päivä). Sairaalapyykin kohdalla hygieniasyystaso on oltava korkea, jottei taudinaiheuttajat pääse leviämään tekstiilien mukana. Sairaalatekstiilien pesu viileässä +40 asteen lämpötilassa ei ole suotavaa.

Pesulan aiheuttamista päästöistä esimerkiksi jäteveden korkea lämpötila ja emäksisyys ovat vesijohtoverkostolle hyviä verkoston kuntoa ajatellen. Pesulan muut päästöt ovat hyvin tiedossa ja ympäristö on otettu hyvin huomioon kaikessa toiminnassa.

Työt ovat pesulassa järjestetty yhteen vuoroon ja työviikon pituus noudattaa kunnallisia työehtosopimuksia.

Yhteistyökumppanien kanssa sopimukset tehdään yksityiskohtaisesti heidän tarpeitaan vastaaviksi. Ostopalveluina pesula hankkii tekstiilien kuljetuksen, siivouksen, henkilöstöruokalan palvelut sekä korjauspalvelut.

Laitospesula Oy:n tiedot ympäristöhallintajärjestelmistä ovat hyvät ja asioiden tärkeys tiedostettiin hyvin. Tästä kiitos Leena Lehtoselle, jonka työpanos niin laatu- kuin ympäristöasioihin on maininnan arvoinen.

2.3. Pesu-Palvelu Rusanen Oy

Pesu-Palvelu Rusanen toimii Pieksämäellä. Pieksämäki on pieni paikkakunta, jossa ei pesula-alalla ole juuri muita kilpailevia yrityksiä. Pesu-Palvelu Rusanen on hyvä esimerkki pienestä perheyrityksestä, joka toimii virkeästi omalla paikkakunnallaan ja on saavuttanut niin yritysten kuin yksityistenkin henkilöiden luottamuksen pesupalvelujen tuottajana.

Pesu-Palvelu Rusaselle tulevista tekstiileistä suurin osa on vesipestäviä tekstiilejä. Kuten muillakin pesuloilla kemiallisen osaston pesukoneet toimivat suljetulla kierrolla. Pesukemikaalista aiheutuva ongelmajäte hoidetaan ongelmajätelaitokselle loppukäsittelyä varten.

Pesu-Palvelu Rusasen suurin asiakasryhmä on yritykset, joista merkittävin työllistäjä on Valtion Rautatiet. VR:n kohdalla merkitystä lisää heidän ympäristöjärjestelmänsä valmistuminen, jolloin alihankkijoiden on kiinnitettävä vakavasti huomiota omaan toimintaansa.

Pesu-Palvelu Rusanen työllistää alle kymmenen henkilöä ja pyrkii tiiviiseen yhteistyöhön alan koulujen kanssa. Aktiivisesta kouluyhteistyöstä huolimatta pesulassa ei koettu ympäristöjärjestelmää mahdollisuuksia luovana vaan pikemminkin yhtenä ylhäältä päin tulevana ”kahleena” ja pakkokeinona. Omana mielipiteenäni ihmettelen pesula-alan koulutusta Etelä-Suomessa, koska johtavassa koulussa ei ole annettu tietoa ympäristöhallintajärjestelmistä.

Yhteistyö Suomen suurimman yksityisen pesulan kanssa on positiivisesti vaikuttava tekijä ympäristöasioita ajatellen, mutta kyseisen yhteistyön näkyminen käytännön tasolla ei näkynyt vieraillessani pesulassa. Muutenkin tämän pesulan esittely ei ollut hyvin valmisteltu - en päässyt tutustumaan edes tuotantotiloihin.

2.4. Lahden Pesula

Lahden pesula on tyypillinen keskikokoinen pesula yksityisellä sektorilla. Pesula työllistää 24 henkilöä tuotannon puolella ja kaksi henkilöä toimiston puolella. Pesulan työvuorot hoidetaan joustavasti pestävien tekstiilimäärien mukaan kuten Hienonen Oy:ssäkin.

Tekstiilien pesuun käytetään vesipesua suurimmassa osassa. Vain 10% pestävistä tekstiileistä vaatii kemiallista pesua. Kuten perkloorietyleenin tislauksjäte muissakin pesuloissa se lähetetään ongelmajätelaitokselle hävittämistä varten.

Lahden Pesulan asiakaskunta on monipuolinen; 40% hotellit, 30% raskas teollisuus ja loput jakaantuu sairaala- ja yksityispyykin kesken.

Alihankintana ovat kuljetuspalvelut, korjauspalvelut ja osittain huoltopalvelut. Pesulalla on oma monitoimimies huoltotöihin ja omat siivoojat. Perussiivoukset annetaan ulkopuolisen siivouliikkeen tehtäväksi.

Ympäristöjärjestelmistä pesulassa ei ole kovin paljon tietoa, mutta suhtautuminen asiaan oli kohtuullisen avointa. Laatujärjestelmät olivat hyvin tiedossa, johtuen yhteistyöstä Lindström yhtiön kanssa. Lindström yhtiöltä ovat tulleet selkeät ohjeistukset laatujärjestelmän suhteen. Sama tulee olemaan tilanne myös ympäristöjärjestelmien suhteen lähitulevaisuudessa.

Ympäristöjärjestelmiä ajatellen kulutetun energian ja veden seuranta on hyvin järjestetty. Pesulassa seurataan myös jäteveden kertymistä, mutta kunnan jätevedenpuhdistamo ei myönnä alennusta käytettyyn raakaveteen nähden vaikka osa käytetystä vedestä haihtuu prosesseissa vesihöyryä ilmaan.

Lahden Pesulassa asiat ovat tutustumiseni pohjalta kohtuullisesti järjestetty. Tiedollisesti ei ympäristöhallintajärjestelmät olleet tuttuja, mutta kiinnostus asiaan oli positiivinen.

3. YRITYKSEN MENESTYSTEKIJÄT

3.1. Yrityksen perinteiset menestystekijät

Perinteinen ajattelutapa määrittelee menestystekijöiksi laadun ja hinnan (TT:N julkaisu)⁸. Kuluttajan mielestä tuote on sopiva, kun sen hinta on kohtuullinen ja laatu on hyvä tuotteen käyttötarkoitus huomioiden.

Kari Mannermaan kirjassa *Moniulotteinen markkinointi*⁹ perinteiset kilpailukeinot esitetään muodossa 4P. Tämä markkinointi mix-ajattelu on kirjoittajan mukaan

⁸ Teollisuus ja Työnantajat, teollisuuden ympäristölinjaukset

⁹ Kari Mannermaa, *Moniulotteinen markkinointi*, Gummerus Jyväskylä 1993

edelleen voimakas (ajatuksen oppi-isänä on McCarthy 1960). Mix-ajattelun perustana ovat työkalut (4P), jotka ovat tuote, hinta, saatavuus ja viestintä.

Edellisten muodostaman ytimen ympärillä on kehä, joka kertoo kuinka kyseisiä työkaluja käytetään. ”Käyttöohjeita” ympäröi vielä kehä, joka ohjaa markkinointia eli ajattelutapa. Tämän ajattelutavan ei toivoisi jäävän vain ideologiseksi hölynpölyksi. Varsinkin, jos halutaan ottaa mukaan ympäristöön vaikuttavat tekijät, ajattelutavan soisi yrityksessä olevan hyvin ympäristömyötäinen. Yrityksen on reagoitava nopeasti yhteistyökumppaniensa suhtautumiseen ympäristöasioihin.

3.1.1. Tuote

Moniulotteista markkinointia edelleen lainaten¹⁰ tuotteella tarkoitetaan sitä, mitä yritys myy. Pesuloiden kohdalla tuote voi olla ei-konkreettista puhtautta tai sitten vuokratekstiilien osalta konkreettisia puhtaita tekstiilejä, joista asiakas maksaa sovitun hinnan.

Palvelun markkinointi on pitkälti yrityksen imagon markkinointia, joten siihen on kiinnitettävä huomiota. Imagoon on syytä nykyisin liittää ympäristöajattelu kiinteästi. Esimerkkinä palvelusektorin puolelta on Scandic hotelliketjun ympäristöpolitiikka, joka ottaa ympäristöasiat tarkasti huomioon kaikissa hotelli- ja ravintolapuolen toiminnoissa. Tämä velvoittaa myös kaikkia yhteistyökumppaneita ottamaan huomioon tuotteen elinkaaren.

Pesulan ollessa tärkeä yhteistyökumppani hotellille, pesulan toimittaman tuotteen tulee olla sellainen, että se antaa asiakkaalleen lisäarvoa. Mannermaa¹¹ toteaa tuotteesta edelleen seuraavaa:

¹⁰ Kari Mannermaa, Moniulotteinen markkinointi, Gummerus, Jyväskylä 1993

¹¹ Mannermaa Kari, Moniulotteinen markkinointi, Gummerus, Jyväskylä 1993

”Palvelutuote on valmis vasta, kun asiakas on kuluttanut/käyttänyt sen. Niinpä kaikki ne yritykset, jotka lisäävät tuotteen arvoa asiakkaan kannalta, osallistuvat tuotteen valmistusprosessiin, olivat ne sitten muodollisesti teollisia tai kaupallisia yrityksiä.”

Toteama on syytä ottaa vakavasti, koska palvelusektorin kaikki alihankkijat palvelevat asiakkaansa asiakasta ja ovat näin hyvin olennainen osa yrityksen palveluketjua.

3.1.2. Hinta

Tämän vuosikymmenen alussa alkaneen laman aikana palvelusektorilla alihankkijat kilpailutettiin tiiviisti ja tavallisesti kilpailussa hinta oli ratkaiseva tekijä. Tästä kärsivät alihankkijat, jotka hinnoittelivat työnsä hyvin alakanttiin. Tästä oli seurauksena esimerkiksi hotellien ja ravintoloiden puhtaustason lasku.

Pesulapalvelujen kohdalla suuntaus oli sama. Hotellitekstiilien (lakanat ja pyyhkeet) kohdalla vaihtoväleissä tingittiin ja ravintoloissa pöytäliinoja vaihdettiin hyvin harvakeen. Pöytäliinojen vaihtovälin harventuessa kekseliäisyys loi mahdollisuuksia aivan uusiin katesuuntauksiin. Ravintoloissa alettiin käyttämään suojaliinoja, jotka ovat teflonpinnoitteisia. Ne ovat helposti pyyhittäviä ja pestäviä.

Ympäristömyötäisen ajattelun kannalta edellä mainittu on hyvin positiivinen kehitys-suunta. Näin vähennetään pesulaan menevien tekstiilien määrää ja samalla pesuloissa käytettävän kemikaalin, veden ja energian määrää.

Hotelliketjut kilpailuttavat yhteistyökumppaninsa huolellisesti. Ketjujen hankinnoissa otetaan hinnan lisäksi huomioon yhä enenevässä määrin ympäristötekijät. Ne yhteistyökumppanit, jotka eivät täytä ketjun ympäristövaatimuksia, karsiutuvat jo alkuvaiheessa pois kilpailusta. Suurena ketjuna keskitetyt hankinnat antavat hintaedun myös ketjun pienimmille yksiköille.

Ympäristömyötäinen ajattelutapa ei nykyisin nosta hintatasoa. Ne yritykset, joilla on ympäristöhallintajärjestelmän mukainen toiminta, voivat toimia kaikin puolin kustannustehokkaasti. Kustannustehokas toiminta pitää yrityksen tuotteet järkevästi hinnoiteltuina.

3.1.3. Saatavuus

Pesulapalvelujen saatavuus nopeasti myös poikkeustilanteissa on hotelli- ja ravintolalalla tärkeää.

Hienonen Oy hoitaa, monen muun pesula-alan yrityksen tavoin, tekstiilien kuljetuksen ostopalveluna. Heidän käyttämiensä kuljetusyritysten henkilökunta on hyvin palvelualtista ja poikkeustilanteissa muutokset saadaan kohdalleen nopeasti.

Jos kuljetuspalvelu ei ole käytettävissä kuljetusliikkeen logistiikasta johtuen, hoitavat Hienonen Oy:n myyntihenkilöt tekstiilien kuljettamisen. Myös kesäsesongin aikana nopeat ennakkovarausten muutokset hoidetaan viikonloppupäivystyksen avulla. Tämä palvelu helpottaa paitsi hotellin omaa toimintaa myös hotellin käyttämän siivousliikkeen toimintaa.

Tavaran saatavuuden helppous erikoistilanteissa on hyvin tärkeä kilpailutekijä, koska suuria tekstiilivarastoja ei kannata ravintoloissa ja hotelleissa pitää. Sama pätee myös muiden alojen tekstiilien tarpeen suhteen. Suuren teollisuushallin nurkissa pyörivät käsipyyherullat (kaikenvaravarasto) ei anna hyvää kuvaa tehtaan toiminnasta asiakkaille. Ostopalveluna pesula toimittaa aina tarpeen mukaan rullia sellaisen määrän, joka voidaan kohtuullisesti varastoida.

3.1.4. Viestintä

Viestintä merkitsee, että asiakkaalle puhutaan kieltä, jota hän ymmärtää. Asiakasta on myös kuunneltava ja asiakkaaseen suhtautumisen on oltava empaattista.

Kirjassaan *Nyt kilpaillaan palveluilla*¹² Christian Grönroos jakaa viestittävät asiat kolmeen ryhmään.

- a) palvelun selostaminen
- b) palvelun hinnan kertominen
- c) asiakkaan vakuuttaminen siitä, että ongelma hoidetaan

Viestintään tulee liittää tiiviiksi osaksi myös yrityksen ympäristöasiat. Yrityksen ympäristöpolitiikasta ja ympäristötavoitteista saadaan yrityksen esitteisiin helposti edustava sivu, joka kertoo mitkä asiat yritykselle ovat tärkeitä ympäristön suhteen.

Viestinnän yhtenä seikkana voi olla sertifioitu ympäristöhallintajärjestelmä, mutta pienten yritysten kohdalla toiminta standardin mukaan ajaa saman asian huomattavasti taloudellisemmin.

Palvelusektorilla ympäristöviestintä on tämän päivän viestinnän kentällä eräs merkittävimmistä tekijöistä, silloin kun kilpaillaan asiakkaista, jotka ovat omassa ympäristötoiminnassaan edelläkävijöitä. Vähemmän aktiivisesti ympäristöasioihin suhtautuvien asiakkaiden kohdalla tulee kuunnella heidän viestiään. Omasta mielestäni ne yritykset, jotka ovat valveutuneita ympäristön suuntaan, voivat myös vaikuttaa omien yhteistyökumppaniensa suhtautumiseen ympäristöasioihin. Tässä on muistettava, että liiallinen painostus saattaa olla asiakassuhteen kannalta huono.

Yksi tärkeä viestinnän muoto ympäristön kannalta on ympäristöselonteko, joka EMAS-asetuksen¹³ puitteissa on pakollinen, mutta myös sertifioimaton joko EMAS-asetuksen tai ISO 14001¹⁴ mukainen ympäristöraportti osoittaa yrityksen halua kiinnittää huomiota ympäristönhoitoon positiivisella tavalla.

¹² Christian Grönroos, *Nyt Kilpaillaan palveluilla*, Gummerus, Jyväskylä 1994

¹³ EMAS-asetus

¹⁴ Suomen Standardisoimisliitto, SFS-En ISO 14001

Toisena tärkeänä ympäristöviestinnän välineenä on yrityksen ympäristöpolitiikka, joka on julkinen dokumentti yrityksen suhtautumisesta ympäristönsuojeluun.

3.2. Ekokilpailukyky

Perinteisen kilpailukyvyn, joka perustuu hinnan ja laadun varaan, yhdeksi osaksi on muodostunut ekokilpailukyky. Se tarkoittaa yrityksen kykyä vastata asiakkaiden ja yhteiskunnan asettamiin ympäristövaatimuksiin ja hyödyntämään ympäristönäkökohtia liiketoiminnassaan paremmin kuin muut¹⁵.

Ekokilpailukyky on se argumentti, väite, jonka perusteella pesula-alan on havahduttava ympäristöhallintajärjestelmien tärkeyteen menestystekijänä tulevaisuudessa.

Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto kirjoituksessaan teollisuuden ympäristölinjaukset¹⁶ on visioinut 2000 luvun ekokilpailukyvyn muodostuvan seuraavista tekijöistä:

- * tähänastinen kehitys
- * tieto ja osaaminen
- * ympäristötietoinen toimintatapa
- * kansallinen kumppanuus
- * kustannushyötyajattelu
- * markkinaohjaus

Suomen vielä kohtuullisen puhdas luonto on kallis ja arvokas pääoma niin teollisuudelle kuin palvelusektorillekin. Teollisuuden erilaisesta ympäristölle aiheutuvasta rasituksesta johtuen, se kulkee tiennäyttäjänä ympäristöasioiden hoidossa. Palvelusektori tulee ”jälkijunassa”, mutta tänä päivänä kuitenkin kohtuullisen nopeasti.

Hotelli- ja ravintola-alaa ajatellen, tärkeä asiakasryhmä tulee Keski-Euroopasta, jossa ympäristökysymyksiin on kiinnitetty huolella huomiota jo pitkän aikaa. Heille yksi

¹⁵ Teollisuus ja työnantajat, Teollisuuden ja työnantajain keskusliitto, Teollisuuden ympäristölinjaukset, Helsinki 1995

¹⁶ Teollisuus ja työnantajat, Teollisuuden ja työnantajain keskusliitto, Teollisuuden ympäristölinjaukset, Helsinki 1995

matkakohteen valintakriteereistä on ympäristöasioiden hoito. Täten esimerkiksi se, miten hotelli/kuljetusyritys on ympäristöasiansa hoitanut, on merkityksellinen.

1980- ja 1990-luvun ryhmämatkailun trendi matkailubisneksessä on madaltuva, kun tarkastellaan Keski-Euroopasta tulevien turistien määrää. Enää eivät pitkät linja-autoretket Pohjois-Kalotille vedä kuten muutamia vuosia aiemmin. Tänä päivänä houkuttimena täytyy olla joku muu seikka kuin edullinen matka ihmettelemään Lapin yötöntä yötä. Suomen puhdas luonto on yksi valtti näillä markkinoilla.

Eräs tärkeimmistä ryhmämatkojen järjestäjistä koko Jyvässeudulla on Robinson Scandinavia. Kyseinen matkatoimisto on halunnut muutaman vuoden ajan yhteistyökumppaneiltaan paperilla olevia ympäristöön liittyviä ajattelutapoja. Mielestäni tällainen kannanotto on vahvasti painostava tekijä myös hotellien ja ravintoloiden alihankkijoille. *”Palveluketju on juuri niin vahva kuin sen heikon lenkki on.”*

Sinikka Pesonen ja Raimo Lovio¹⁷ kiteyttävät HKKK:n yrityshallinnon ympäristöjohtaminen teoksessaan palveluyrityksen ympäristövaikuttamisen seuraavasti:

”Palveluyrityksissä ympäristövaikutusten huomioon ottaminen vaatii erilaista lähestymistapaa kuin teollisuusyrityksissä, joissa normit ja luvat rajoittavat ympäristöä kuormittavaa toimintaa. Lisäksi teollisuusyritykset voivat vaikuttaa ympäristökuormitukseensa muuttamalla tuotantoprosesseja ja/tai tuotteiden koostumusta, jolloin teknologiajohtaminen ja ympäristöjohtaminen ovat yhteydessä toisiinsa. Sen sijaan palvelualan yrityksen vaikutukset ympäristöön ovat luonteeltaan välillisiä ja niistä tiedetään verraten vähän. Muutettaessa palveluyrityksen toimintaa ekologisemmaksi tarvitaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa pyritään vaikuttamaan yrityksen kaikkiin toimintoihin.”

¹⁷ Pesonen ja Lovio (toim.), Ympäristöjohtamisen läpimurto suomalaisissa yrityksissä, HKKK:n julkaisu D-178, HKI 1993

Pesula-ala kamppailee mielenkiintoisessa välimaastossa niin sanotun tavallisen palveluyrityksen ja teollisuusyrityksen välissä. Normit ja luvat vaikuttavat myös pesuloiden toimintaan, mutta niiden ympäristönäkökohdat ovat hyvin vähäisiä verrattuna esimerkiksi selluteollisuuden ympäristönäkökohtiin. Huomioitavaa on kuitenkin, että palveluketjussa välilliset ympäristövaikutukset voivat huomattavia.

Välillisistä ympäristövaikutuksista mainitsee Lassi Linnanen¹⁸ seuraavaa:

”ravintola voi vaikuttaa käyttämiinsä raaka-aineisiin esimerkiksi pyrkimällä paikallisiin hankintoihin”

Maininnallaan Linnanen haluaa painottaa kokonaisvaltaista päätöstä elinkaarivastuusta. Pesuloiden kohdalla ihanne tilanne olisi, jos paikallinen pesula voisi palvella lähialuettaan ja pesulan palvelu täyttäisi lähialueen asiakkaiden vaatimukset niin laadullisesti kuin taloudellisestikin. Tämä ei aina vain ole mahdollista, jos pesulan asiakas tuijottaa vain pelkkiin markkamääräisiin kustannuksiin.

Toisaalta pesula-alan ympäristönäkökohdat ovat hyvin lähellä tavallisen ihmisen kulutusta. Ympäristönäkökohdat painottuvat veden ja energian käyttöön sekä jätteiden muodostumiseen.

Pesulatoiminnan kannalta on vaikeaa ajatella tilannetta, että vettä ei käytettäisi pesu-prosessissa, koska kemiallinen pesu on luokiteltu hyvin vaaraliseksi nimenomaan siinä käytetyn pesukemikaalin vuoksi. Vesipesun veden kulutusta ei voida vähentää loputtomasti pestyä pyykkikiloa kohti, mutta ohjelmien säädöillä ja huolellisella pyykin lajittelulla voidaan saada kulutetun veden kohdalla säästöä aikaiseksi. Myös huuhteluviesien talteenotto ja käyttö esimerkiksi esipesuvedenä vähentää puhtaan veden kulutusta.

Joensuun seminaarin (maaliskuu 1998) kohdalla yleisessä keskustelussa tuli seuraavat maininnat korostuneesti esille:

¹⁸ Linnanen, Markkanen, Ilmola. Ympäristöosaaminen. Capella Finland Oy, 1997

” Tuntuu taasen ajatukselta, joka vain lisää viranomaispaineita ja jotain lisätyötä, josta seuraa kustannuksia. E i tunnu hyvältä. ”

Toisaalta taas seuraava maininta kuvaa huolestuneisuutta siitä, miten kehityksessä pysyttäisiin mukana:

” Asia on ajankohtainen, mutta mistä aloitetaan työn tekeminen? Myös Pesuteollisuusliitolle terveisiä - vielä lisää tietoa tulevasta lainsäädännöllisestä puolesta. ”

Edellä esitetyt vastaukset kuvaavat hyvin sitä hämminkiä, mikä kentällä vallitsee. Palvelusektorin on hankalampi aloittaa ympäristöhallintajärjestelmän mukainen toiminta kuin esimerkiksi teollisuuden, koska palvelusektorin tuote ei ole aina konkreettinen tavara.

3.2.1.. Tähänastinen kehitys

Teollisuuden ympäristölinjauksissa¹⁹ Teollisuuden ja Työnantajain keskusliitto painottaa kehityksen kulun vapaaehtoistumista. Aiemmin ympäristöasiat koettiin ainoastaan tuikkojen lakien noudattamisena eikä yritykset tehneet mitään, mikä olisi ollut enemmän kuin lait ja asetukset vaativat.

Seuraava vaihe on ollut yrityksen päästöjen puhdistaminen ja puhdistustekniikan parantuminen. Edelleen yritysten tuotantoprosessit ovat ns. puhdistuneet. Osin tämäkin toiminta on tapahtunut pakon sanelemana.

Vasta 1990-luvun puolivälissä alkoivat yrityskulttuurit muutumaan ympäristöä huomioivaksi. Yrityskulttuurin muutos johtuu myös ihmisten tiedon lisääntymisestä

¹⁹ Teollisuus ja työnantajat, Teollisuuden ja työnantajain keskusliitto, Teollisuuden ympäristölinjaukset, HKI 1995

ja yleisen informaation lisääntymisestä. Huoli ympäristön tilasta koskee kaikkia niin yrityksiä kuin yksityisiä ihmisiäkin.

Edellisen kappaleen vastauksista ensimmäinen kuvastaa sitä suhtautumista, mikä pkt-yrityksillä on ympäristöhallintajärjestelmistä. Kun puhutaan standardeista, heti tulee ajatuksiin viranomaispelko tai -pakko. Tietoa lisäämällä voidaan asennetta muuttaa suuntaan, joka ei ole pakon alle taipumista vaan toiminnan muuttamista ympäristöä säästävän toiminnan ohella myös taloudellisempaan toimintaan.

Tiedon lisääntyessä myös toiminnan muokkaaminen helposti ympäristömyötäiseksi tulee luonnollisesti osaksi yrityksen tointaa. Suurimmalla osalla pesuloista on halua toimia nykysuuntauksen mukaisesti, koska asiakaskunta painostaa ottamaan huomioon ympäristökysymykset ja tuotteen elinkaaren kokonaisuudessaan.

3.2.2. Tieto ja osaaminen

Edelleen Teollisuuden ja työnantajain julkaisua lainaten tiedon ja ympäristöosaamisen tason noustessa, asioihin halutaan tehdä parannuksia jo ennen kuin viranomaiselta tulee määräyksiä ympäristöasioiden hoidon suhteen.

Ympäristönsuojelun on oltava osa koko henkilöstön ammattitaitoa. Tällä on merkitystä yrityksen uskottavan ympäristökuvan luomiseksi. Yrityksen oma ympäristökuva on merkittävä kilpailuvaltti niin kotimaisilla kuin kansainvälisilläkin kilpailukentillä.

Yhteistyöni Hienonen Oy:n kanssa on osoittanut, että pkt-yrityksiltäkin löytyy hyvin paljon halua ympäristöasioiden hyvään hoitoon ja henkilöstönsä kehittämiseen. Tutustumiskäyntini muissa pesuloissa osoitti myös, että kielteistäkin suhtautumista ympäristöasioiden hoitoon on olemassa. Se johtuu paljolti negatiivisesta ajattelusta viranomaismääräyksiä kohtaan. Tällaisessakin asennoitumisessa uskon yleisen tiedon tason lisääntymisen muokkaavan asennoitumista myönteiseen suuntaan.

Joensuun seminaarissa tekemäni kysely toi ilmi sen, että osaamisen tasoa halutaan nostaa, mutta kustannuksissa halutaan pitäytyä nykyisellä tasolla. Osin laman aikaisen koulutuksen vähäisyys näkyy vieläkin. Henkilöstön kouluttaminen kokonaisuudessaan nähdään kohtalaisen raskaana taloudellisena rasitteena vaikka koulutuksen avulla saadaan henkilöstön motivoituneisuutta nostettua ja henkilöstö saadaan sitoutumaan yrityksen ympäristöpolitiikkaan paremmin. Pelkästään avainhenkilöiden koulutuksen avulla ei välttämättä päästä tavoitteisiin niin hyvin.

Tiedon lisääntymisen myötä myös osaaminen kasvaa, joten tiedon saaminen kohtuullisilla kuluilla on tärkeää. Pesuteollisuusliitolle kuuluu mielestäni tästä asiasta vankka vastuu - ei painostamalla vaan asenteita muokkamalla.

Eräs Joensuun seminaarin vastaus kysymykseen, miltä taholta paineet ympäristönhallintajärjestelmän suunnitteluun ovat tulleet, on :

"Pesuteollisuusliitolta."

Kaikista vastauksista, joissa oli edes harkittu ympäristönhallintajärjestelmän mukaista toimintaa, 90% vastasi samaan kysymykseen paineiden tulleen asiakkailta päin. Olisi mielenkiintoista tietää millainen asiakaskunta on pesulalla, jolle ainoat paineet ympäristömyötäiseen toimintaan tulevat vain alan keskusliiton taholta.

3.2.3. Ympäristötietoinen toimintatapa

Ympäristötietoinen toimintatapa on edesauttanut myönteistä ympäristönsuojelun kehittymistä yrityksissä. Yrityskulttuurin muutos on ollut ensimmäisiä askelia kohti kestävästä kehitystä.

Kestävän kehityksen huomioiminen yrityksen kaikessa toiminnassa on tärkein periaate kotimaisella ja kansainvälisellä tasolla. Jätelain tiukentuessa ja EU:n jätestrategian ”punaisen langan” mukaan tavoitteena on estää jätteiden muodostuminen ja tuotannon kehittäminen siten, että tuotetaan mahdollisimman vähästä enemmän.

EU:n pakkausdirektiivi on vaikuttanut yritysten toimintaan koko tuotteiden elinkaaren ajan. Direktiivi velvoittaa valmistajia huolehtimaan tuotteidensa pakkausmateriaalien loppusijoittamisesta niin, etteivät pakkaukset aiheuta yrityksen asiakkaille ylimääräisiä kustannuksia.

Pesulatoiminnan kohdalla suurimmat pakkausjätteen tulevat pakkausmuoveista. Yksittäisten ihmisten pesulapalvelujen tarpeen väheneminen on pienentänyt muovin käyttöä pesuloissa. Sopimusasiakkaiden pyykit kuljetetaan rullakoissa, jotka pestään likaisen pyykin kuljettamisen jälkeen.

Pesula-alalta esimerkkinä voin ottaa erään amerikkalaisen pesulan painatuksen puhaiden tekstiilien suojamuovin päältä. Tekstissä pyydetään asiakkaita toimittamaan pakkausmuovi takaisin pesulaan, joka hoitaa muovin kierrätyksen asianmukaisesti. Cudney’s pesula toimii New Yorkissa Lake Elisabeth Plazalla. Vastaavallaista tekstiä olisi hyvä käyttää myös Suomessa. (Kuntien tulisi huomioida tämä myös lajittelumahdollisuuksissa, jotta muovit saataisiin eroon kaatopaikoille menevistä jätteistä parempaan ja taloudellisempaan käyttöön.)

En malta olla lisäämättä tähän vielä jatkoa pakkausten hävittämismahdollisuudesta. Kun jätelakimme tuli voimaan, Jyväskylän kaupunki lopetti muovien keräämisen kannattamattomana. Liiketaloudellisesti asia joten kuten ymmärrettävissä, jos tuijotetaan pelkästään numeroita. Ympäristöä ajatellen ja nykyisiä lajittelumahdollisuuksia ajatellen asia ei ole niin yksinkertainen. Miksi ei polttokelpoista jätejätettä kerätä erikseen ja hyödynnetä energiaksi. Eräässä Keski-suomalaisessa olleessa artikkelissa syksyllä 1997 Jyväskylän kokoisessa kaupungissa polttokelpoisesta jätteestä saataval-

la energialla voitaisiin lämmittää 500 omakotitaloa vuoden aikana. Tuntuu kansantaloudelliselta tuhlaukselta jättää kyseinen energiamäärä käyttämättä.

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä on lähtenyt tiennäyttäjäksi ja koemielessä yhtymän kouluissa aloitettiin jätteiden tarkempi lajittelu jo lukukauden 1998 alussa. Toivottavasti kokeilu kantaa hedelmää, sillä sen avulla voidaan EU:n jätestrategiaa noudattaa paremmin kuin aiemmin.

Ympäristötietoisien toiminnan avuksi pakkausmateriaalien kierrätykseen on luotu järjestelmä, jonka avulla siirretään vastuu pakkausmateriaalien hyötykäytöstä kyseiselle organisaatiolle. Pakkausalan ympäristörekisteri PYR OY²⁰ koordinoi valtioneuvoston päätöksessä mainittujen tuottajayhteisöjen toimintaa ja ylläpitää tuottajarekisteriä Suomessa. PYR Oy hoitaa yrityksen puolesta kaiken viranomaistaholle menevän tiedottamisen ja tilastomateriaalin toimittamisen.

Kaiken kaikkiaan yritysten on jätteiden osalta helppo toimia ympäristömyötäisesti, jos kunnan puolelta annetaan mahdollisuudet tarkkaan jätteiden lajitteluun. Omien tuotteidensa elinkaari huomioiden toiminta on myös taloudellisesti järkevää.

Ympäristötietoinen toimintatapa auttaa säästöihin, koska yritys joutuu kiinnittämään huomiota energian-, veden ja raaka-aineiden käyttöön kokonaisuutena. Saada vähemmästä ajasta enemmän on hyvä tavoite ja sen avulla toteutetaan myös kestävän kehityksen periaatetta.

3.2.4. Kansallinen kumppanuus

Kansallisesta kumppanuudesta TT.n²¹ julkaisu sanoo seuraavasti:

²⁰ Pakkausalan ympäristörekisteri PYR Oy:n julkaisu 1997

²¹ Teollisuuden ja työnantajain keskusliitto, Teollisuuden ympäristölinjaukset, HKI 1995

” Menestyminen kansainvälisessä yhteistyössä ja kansainvälisillä markkinoilla vaatii yhteistä kansallista näkemystä, kansallista ympäristöstrategiaa. Kansallisen ympäristöstrategian muovaaminen ja toteuttaminen vaatii yhteistyötä - kumppanuutta - hallinnonalojen, elinkeinoelämän ja kansalaisjärjestöjen kesken. Tähän on Suomessa poikkeuksellisen hyvät edellytykset maan pienuuden ja yhteistyöstä saatujen hyvien kokemusten vuoksi. ”

Yritysten välinen yhteistyö samalla toimialalla on vielä kohtuullisen uutta ja vaatii harjoitusta. Aikaisemmin yritykset ovat pitäneet tarkasti huolta ettei mitään omia asioita paljasteta kilpailijoille. Onneksi yritykset ovat havainneet yhteistyön voiman nimenomaan silloin, kun pyritään kotimaan rajojen ulkopuolelle.

Ympäristöasioissa tilanne on sama. Jos joku pesula-alan yrittäjä pyrkii ulkolaisille markkinoille, tulee koko Suomen pesula-alan olla hyvämaineinen toimiensa suhteen.

Tekemäni kysely Joensuun seminaarissa osoitti, että varsinkin pienten pesuloiden kohdalla tiedon puute estää yhteistyön tehokkaasti. Pesuteollisuusliitto tekee hyvää työtä ympäristöasioiden kehittämisen suhteen kouluttamalla ja jakamalla yleistä tietoa ympäristöasioista.

3.2.5. Kustannushyötyajattelu

Kustannushyötyajattelu on järkevän yrityksen hoidon kulmakiviä. Teollisuuden ja työnantajain keskusliiton artikkelin mukaan siihen liittyy nykyisin olennaisesti myös yrityksen suhtautuminen ympäristönhoitoon.

Likaaja maksaa -periaate ohjaa kustannuksia niille yrityksille, joiden toimista aiheutuu ympäristölle haittoja. Ne yritykset, jotka satsaavat investointeihin ympäristön puolesta, saavat tukea toimilleen.

Kustannushyötyajattelu tulee esille pesulatoiminnassa - kuten teollisuudessakin - parhaan mahdollisen tekniikan hyödyntämisellä. Uudet laitteet käyttävät säästeliäästi vettä, pesukemikaaleja ja energiaa. Pesulan omassa harkinnassa on (resurssinsa huomioiden) milloin laitekantaa uusitaan ja uusitaanko se kokonaan vai voidaanko laitteita uusia vähitellen osa osalta.

Tulevaisuudessa parhaan tekniikan periaatteita noudattaen tulee päästörajoihin kiinnittää erityistä huomiota. IPPC -direktiivin mukaan viranomaiset määrittelevät päästöraajat, jotka koskevat pesuloita ajatellen jätteitä ja jätevesiä. Käytännössä suomalainen lupamenettely on jo toteuttanut päästörajoituksia.

Esimerkkinä voin mainita Hienonen Oy:n lupahakemuksen²² kemiallisessa pesussa syntyvän kontaktiveden johtamiseen puhdistuksen jälkeen yleiseen viemäriverkostoon. Sosiaali ja Terveysministeriön päätös Nro 74 talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista määrittelee talousvedessä olevan tetrakloorieteenin enimmäismääräksi 40 µg/l. Tutkimuksen mukaan Hienonen Oy:n suodatettu kontaktivesi sisältää tetrakloorieteeniä 16 µg/l. Hienonen Oy on neuvotellut Jyväskylän kaupungin viemärilaitoksen kanssa eikä kyseisellä laitoksella ole asiaan huomauttamista.

Tätä kirjoittaessani en ole saanut tietoa lupa-asian etenemisestä. Hienonen Oy:n tuotantopäällikkö Kari Rämö on sitä mieltä, että lupa tullaan myöntämään. Toisaalta ympäristökeskusten edustajat syksyllä vetämissäni seminaaareissa olivat sitä mieltä, että ilmoitus tulee riittämään tulavaisuudessa, jos pesula pystyy todistamaan jäteveden tetrakloorieteeni pitoisuuden pysyvästi alhaisemmaksi kuin mitä säädökset vaativat.

²² Hienonen Oy:n lupahakemus Itä-Suomen vesioikeudelle 25.5.1998

3.2.6. Markkinaohjaus

TT:N julkaisun mukaan markkinat ohjaavat yhä enemmän ympäristönsuojelua, niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. Ympäristötiedon välittämistä on tehostettava, jotta markkinoiden vaatimukset perustuvat oikeaan tietoon. Markkinoille on välityttävä totuudenmukainen, myönteinen ja uskottava ympäristökuva.

Avoimella viestinnällä sidosryhmien kanssa pesula-ala pystyy välittämään vaaaditun kuvan toimialastaan. Tärkeitä sidosryhmiä ympäristöasioissa ovat asiakkaat, ympäristön asukkaat , työntekijät ja julkinen sana. Pesula ei saa myöskään unohtaa viranomaisia, joiden kanssa avoin keskustelu auttaa noudattamaan lainsäädännössä tapahtuvia muutoksia joustavasti.

4. VIHERTYVÄ TOIMINTA PALVELUALALLA JA PESULA-ALALLA

Pesula-ala on eräs palvelumuoto muiden joukossa ja jos ajattelemme hotelli- ja ravintola-alaa, pesulat ovat yksi hyvin merkittävä yhteistyökumppani.

Pesuloiden nopea havahtuminen ympäristöasioiden hoitoa kohtaan viime vuoden loppua kohti, johtuneen osittain teollisuuden - niin suuren kuin pkt-sektorinkin - ympäristöasioiden hoidon kehittymisestä standardien mukaiseen suuntaan. Varsinkin ulkomaankauppaa tekevät yritykset ovat työstäneet järjestelmänsä tehokkaasti jukisuu-teen joko sertifioituna tai ilman.

Toinen vaikuttava asia on majoitus- ja ravitsemusalan nopea mukaantulo järjestelmälliseen ympäristöhallintajärjestelmien mukaiseen toimintaan. Kuopiossa sijaitseva Rauhalahden Matkailukeskus on rakentanut ISO 14000 mukaisen ympäristöhallintajärjestelmän jo vuonna 1997. Kyseinen yritys on ollut omalla alallaan tiennäyttäjänä. Muiden alan yritysten kohdalla erilaiset ympäristöohjelmat ovat vasta työstämisen alla.

Maailmanlaajuisesti ajatellen edellämainittu kehitys seuraa Yhdistyneiden Kansakuntien järjestämän Rio de Janeiron ympäristö- ja kehityskonferenssin ajatusta kestävästä kehityksestä.

Asunta, Brännare-Sorsa, Kairamo ja Matero ovat oppikirjassaan Majoitus ja matkailupalvelu tiivistäneet palvelualan vihertymisen seuraavasti²³:

”187 valtion edustajat allekirjoittivat 2000-luvulle ulottuvan kestävän kehityksen toimintaohjelman, AGENDA 21:n. Agendasta selviää, miten kestävän kehityksen periaatteita tulee toteuttaa niin kansallisella ja paikallisella tasolla kuin kansainvälisessä yhteistyössäkin. Monet kunnat ovat perustaneet ympäristöfoorumeja, joihin kuuluu edustajia eri aloilta, kuten kansalaisjärjestöistä ja elinkeinoelämästä. Kestävään kehitykseen tähtäävät toimenpiteet ulottuvat siten kotiin, työpaikalle, kouluun, vapaa-aikaan ja muualle”

Kuntien mentyä mukaan Agenda 21:n kehittämiseen, se ”imaisi” kuntien ja kuntainliittojen sairaaloiden yhteydessä toimivat pesulat mukaan ympäristöasioiden järjestämiseen. Tästä esimerkkinä on jo aiemmin mainittu Ab Sjukhustvätt Oy Tammissaarella vuonna 1997 tehdyllä toimintajärjestelmällään²⁴.

Pesuloiden tavaraintoimittajat ovat omalta osaltaan olleet vauhdittamassa vihertymistä, esimerkkinä DiverseyLeverin ISO 14001-standardin mukainen ympäristönhallintajärjestelmä, pakkausmateriaalien toimittajien ympäristöohjelmat ja pesulakoneiden valmistajien ympäristöohjelmat.

Kaiken kaikkiaan paineet palvelualalle ja sen edustajalle pesula-alalle, tulevat hyvin monelta taholta niin pesulan omalta paikkakunnalta, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Tässä kehitysvirrassa on pesuloiden luonnikasta lähteä mukaan kehittämään

²³ Asunta, Brännare-Sorsa, Kairamo, Matero. Majoitus- ja matkailupalvelu. WSOY, 1998 s.285

²⁴ Ab Sjukhustvätt Oy. Toimintajärjestelmä. 5.3.1997.

omia ympäristöhallintaohjelmiaan ja vielä pidemmälle vietyinä ympäristöhallintajärjestelmiään.

4.1. Ympäristömyötäisyys

Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton järjestämässä ja Tampereen Kaupparin isännöimässä seminaarissa 24.11.1996 Benny Hasenson määritteli ympäristömyötäisyyden yhdeksi yritysten menestystekijäksi luennollaan: Käykö kauppa huomennakin? - Ympäristöasioiden hallinnalla parempaan kilpailukykyyn.

Tällä luennolla kehoitettiin osallistuneiden yritysten edustajia jo kolme vuotta taaksepäin harkitsemaan vakavasti ympäristöasioiden hoitamista ja ympäristöhallintajärjestelmien rakentamista.

Hasenson selvittää²⁵:

”Kaukoviisaat ja suojeluasioissa aktiiviset yritykset ovatkin liittäneet tuotteidensa attributteihin hyvän ja halvan rinnalle myös ympäristömyötäisen.”

Ympäristömyötäisyydestä mainitaan myös Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton julkaisussa Teollisuuden ympäristölinjaukset²⁶:

” Tuotteiden ympäristömyötäisyys on suhteellinen käsite; se on paremmuutta muihin vastaaviin tuotteisiin eli käytännössä kilpailijoiden tuotteisiin verrattuna.

Ympäristömyötäisyys määräytyy lopullisesti asiakkaiden arvioinnin perusteella. Ympäristöseikkojen merkitys on erilainen eri alueilla ja eri aikoina. Vaikka tuotteen ympäristömyötäisyyden määrittävät pit-

²⁵ Teollisuuden Ja Työnantajain Keskusliitto. Seminaari 24.11.1997. Benny Hasensonin luento

²⁶ Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto. Teollisuuden ympäristölinjaukset. 1995 s. 18 ja 19

källe markkinat, yrityksillä itsellään on oltava vankka tieto tuotteidensa ja toimintansa ympäristövaikutuksista.”

Edellä mainitun perusteella vain ne yritykset voivat toimia ympäristöasioissa hyvin, jotka ovat perehtyneet tuotteidensa elinkaareen; ei vain markkinoinnin teorioiden puolelta vaan myös from cradle to grave -periaatteella. Eli miten yrityksen tuotteet ovat tuotetut raaka-aineita, energiaa, ja vettä myöten, mitä yrityksessä tuotteelle tapahtuu ympäristöä ajatellen ja miten tuote käytön jälkeen poistuu kulutuksesta.

Ympäristömyötävyyden merkitys on asiakkaiden kohdalla riippuvainen myös asiakkaiden asennoitumisesta ympäristöasioihin, joillekin ympäristöasiat ovat hyvin tärkeä osa yhteistyökumppanin valinnassa ja joidenkin kohdalla hinta- laatu -suhde painaa vielä nykyisinkin enemmän. Tosin kuten Teollisuuden ympäristölinjauksissa todetaan, ympäristömyötäinen tuote ei saisi maksaa enempää kuin kilpailijoiden vastaavat tuotteet, muutoin yrityksen asema markkinoilla on uhattuna.

4.2. Ympäristömarkkinointi

Ympäristömarkkinointi on yksi viestinnän alue. Otan sen esille tässä yhteydessä, koska se on olennainen osa vihertyvää toimintaa palvelualalla.

Ympäristömarkkinointia²⁷ on esimerkiksi ympäristömerkkien käyttö tuotekohtaisesti, ympäristöväittämien käyttö sekä ympäristösertifikaatin käyttö yritysکوhtaisesti. Tässä työssäni jätän ympäristömerkit pois tarkemmasta käsittelystä, koska niiden osuudesta voi kirjoittaa oman tutkielman aiheen laajuudesta johtuen.

Ympäristöväittämien käyttö markkinoinnissa tapaan: ”*Markkinoiden ympäristöystävällisin tuote*” ei ole nykyisin pätevä, koska asiakkaat haluavat perusteluja tuotteen valmistuksen ympäristömyötävyydestä. Niin sanottua ympäristöystävällistä tuotetta ei ole olemassa. Kaikkein parhaan arvon kilpailutilanteessa yritys saa, jos sen ympä-

²⁷ Lahtinen, Isoviita. Asiakaspalvelu ja markkinointi. Avaintulos Oy. Gummerus, 1998

ristöasiat ovat hoidettu standardien mukaisesti. Käytännössä yrityksen ympäristösertifikaatti yritysmainoksessa on huomion arvoinen seikka painoarvoltaan, koska sen avulla yritys on todistetusti hoitanut ympäristöasiansa kuntoon.

Ympäristömarkkinointia voidaan tutkia myös elinkaarianalyysin pohjalta, koska sen avulla yrityksen tuotteiden ympäristökuormitusta seurataan kehdosta hautaan periaatteella. Elinkaarianalyysissä huomioidaan tuotteen valmistukseen kulunut:

- raaka-aineiden ja energian kulutus
- päästöt ympäristöön
- kiinteiden jätteiden tuottaminen koko elinkaaren ajalta ja näistä aiheutuvat potentiaaliset päästöt

Dokumentoimalla tuotteensa elinkaaren pesula-alan yritys voi selvittää yhteistyökumppaneilleen tekstiilien, suojavaatteiden, kurastopparimattojen jne vaikutukset ympäristöä ajatellen. Valistunut asiakas voi näin peilata pesula-alan yrityksen ympäristöarvoja omiinsa ja tehdä näin valinnat parhaasta mahdollisesta yhteistyökumppanista.

Edellisten lisäksi ympäristömarkkinointia voidaan tarkastella yrityksen näkökulmasta myös miettimällä, mitä välineitä pesula-alan yritys voisi käyttää rakentaessaan markkinointiohjelman ja halutessaan liittää ympäristöasiat markkinointiohjelmaan luonnollisena osana.

Esimerkkinä Promotiva-konsulttiyhtiön koulutustilaisuudessa (1997) yrityksen viestintävälineet jaettiin seuraavasti:

Ulkoiset:

- yrityskuvatutkimus
- ympäristöraportti
- ympäristöpolitiikka ja -strategia
- vuosikertomus

- esitteet
- seminaarit
- mediasuhteet

Sisäiset:

- ympäristöauditointimanuaalit (käsikirja, lomakkeet)
- henkilöstölehdet
- palaverimuistiot
- koulutustilaisuudet

Kustannustehokkainta on yritykselle sopeuttaa ympäristömarkkinointi jo olemassa olevia välineitä käyttäen, jolloin ympäristömarkkinointi saadaan heti näkyviin. Tällöin tärkeimmät välineet ovat yrityksen omat sisäiset palaverit ja henkilöstölehdet. Ei pidä unohtaa esitteitä ja ympäristöraportteja, jos yrityksen ympäristöasiat hoidetaan niin, että voidaan standardin mukainen raportti julkistaa.

Merkityksellisiä ympäristömarkkinoinnin tapoja ovat ulkoisista viestintävälineistä ympäristöraportti, jonka tulisi sisältää ympäristöpolitiikka ja -strategia; esitteet ja seminaarit, joihin kuuluvat mm. koulutustilaisuudet esimerkiksi asiakkaille. Markkinoinnin kannalta tärkeä väylä on myös mediasuhteet. Mitä enemmän asioista puhutaan yleisellä tasolla sitä tutummiksi ne tulevat myös suurelle yleisölle.

Sisäisistä viestintätavoista etusijalle nousevat henkilöstölehdet ja koulutustilaisuudet henkilöstölle kuten edellä mainitsin. Näissä molemmissa foorumeissa voidaan sitouttaa henkilöstöä yrityksen ympäristöasioiden huolelliseen ja standardin mukaiseen hoitoon.

Niin sanottu ”puskaradio” on yksi tehokkaimmista informaatiokanavista myös ympäristöasioissa - ja ehkä unohdetuin. Linnanen mainitsee kirjassaan Ympäristöosaaminen²⁸:

²⁸ Linnanen, Markkanen, Ilmola. Ympäristöosaaminen. Capella Finland Oy, 1997. s.146

”Yrityksen viestintäkanavista unohdetuin on lähiverkko. Lähiverkko muodostuu yrityksen työntekijöistä ja heidän sidosryhmistään. Saunan lauteilla kommentoitu ympäristötulos on kuulijansa mielestä aina uskottavampi kuin naapurustolle jaettu nelivärinen ympäristöesite. Myös yrityksen tai tuotantolaitoksen naapurusto toimii lähiverkon tapaan viestintäkanavana, jonka todistusvoima on suuri.”

Linnasta edelleen lainaten:

”Kolmas henkilökohtaisiin kontakteihin perustuva vaikutuskanava on yrityksen oma jakelutie, joka usein jätetään hyödyntämättä. Mainonta, myynninedistäminen ja tiedottaminen voivat herättää mielenkiintoa tuotetta kohtaan, mutta varsinainen ostopäätös tehdään usein vasta myyntikeskustelun aikana. Tällöin on tärkeää, että myyntihenkilöstö pystyy argumentoimaan ympäristötulokset ja niiden taustat asiakkaille.”

Ympäristöasioista ei pesula-alan yrityksessä - kuten ei muissakaan yrityksissä - tiedoteta ja kouluteta liikaa, koska vain tiedon avulla asiat voidaan sisäistää niin pitkälle, että niistä on käytännön hyötyä myyntityössä myös ympäristömarkkinoinnin avulla.

4.3. Sidosryhmien vaikutus ympäristöasioiden hoitoon

Sidosryhmät ovat yhteistyön voimaa Lassi Linnasen mukaan²⁹:

”Kestävän kehityksen toimintaympäristössä yritys tuottaa lisäarvoa yhä monimutkaisimpien toimintaketjujen tuloksena. Lisäarvon synnyttämiseen tavalla tai toisella osallistuvien sidosryhmien lukumäärä kasvaa. Yhteiskunta asettaa entistä tarkemmin omat vaatimuksensa,

²⁹ Linnanen, Markkanen, Ilmola. Ympäristöosaaminen. Capella Finland Oy, 1997 ss.75-76

mikä merkitsee viestintätarpeen lisääntymistä eritoten viranomaisiin ja päättäjiin päin”

Sidosryhmäajattelu on Lassi Linnasta edelleen lainaten aktiivista ja kokonaisvaltaista ajattelua, jossa yritys näkee sidosryhmänsä mahdollisuutena ja lisäresurssina. Kyseinen ajattelutapa vaatii myös eri osapuolten, tässä tapauksessa yrityksen ja sen sidosryhmien, ymmärtämystä toistensa toimia kohtaan.

Yrityksen sidoryhmien jaottelusta eivät eri oppikirjat poikkea juuri lainkaan. Selkeä ryhmittely esitetään mm. Kinkki & Lehtisalonen Yritystietous -oppikirjassa; omistajat, rahoittajat, yrityksen johto, henkilökunta, asiakkaat, tavarantoimittajat, julkinenvalta, media sekä kilpailijat. Lasse Linnanen kirjassaan Ympäristöosaaminen³⁰ jakaa sidosryhmät seuraavasti: omistajat ja rahoittajat, viranomaiset, viestimet, naapurit ja naapuriyhdistykset, ympäristöjärjestöt, vakuutuslaitokset, alihankkijat ja tavarantoimittajat sekä kilpailijat ja toimialajärjestöt.

Luonnollisesti omistajat ja rahoittajat ovat kiinnostuneita yrityksensä kilpailukykyvyydestä ja kannattavuudesta. Tästä näkökohdasta huomioiden mm. vakuutusmaksujen pakollisuus ympäristövahinkojen varalta on huomion arvoinen kysymys; saako yritys alennusta vakuutusmaksuihinsa tulevaisuudessa, jos yrityksen ympäristöasiat ovat hoidettu standardin mukaisella tavalla.

Ympäristönsuojelulliset näkökohdat esimerkiksi saastuneiden maa-alueiden puhdistusvelvoitteet ja pohjavesien saatumisen aiheuttamat kustannukset ovat taloudellisesti raskaita yritykselle kuin yritykselle, saati sitten pesulalle, joka useimmiten on tyypillinen pkt-sektorin edustaja ja toimii hyvinkin pienellä katteella. Yrityksen hyvä ympäristöasioiden hoito on ennaltaehkäisevää toimintaa vahinkojen varalta.

Viranomaistahon vaikutus on osittain lainsäädännön noudattamisen valvontaa, mutta nykyisin viranomaisten tehtävänä on myös olla neuvoa antava taho yrityksen ympäristöasioihin liittyvissä ongelmissa. Paikalliset ympäristökeskukset ovat nopein tapa

³⁰ Linnanen, Markkanen, Ilmola. Ympäristöosaaminen. Capella Finland Oy. 1997, ss.77-79

saada neuvoja. Toisena informaation jakajana on omat alan keskusjärjestöt. Pesuloiden kohdalla Pesuteollisuusliitto on aktiivisesti ollut kehottamassa jäsenyrityksiään ympäristöhallintajärjestelmien tekemiseen. Tästä esimerkkinä Joensuun seminaari (maaliskuu 1998) ja syksyllä (1998) vetämäni kolme seminaaria.

Viranomaisten vaikutus yrityksiin ympäristöasioissa on ennakkovalvontaa ja jälki-valvontaa³¹. Ohjauskeinona ennakkovalvonta tarkoittaa lupa-asioita ja ilmoitusmenettelyjä, joilla yritys saa aloittaa toimintansa tai lisätä sitä. Jos yrityksen toimiala katsotaan ympäristölle haitalliseksi, sen lupakäsittely tehdään harkiten. Jos luvan myöntämiselle on esteitä, jotka voidaan erilaisin teknisin ratkaisuin poistaa, niin yrittäjää ohjataan niiden toteuttamisessa.

Jälkivalvonnalla on tarkastava luonne. Yrittäjää seurataan hankkeensa toteuttamisen jälkeen. Jos on epäilyjä, ettei toiminta ole annetun luvan mukaista, niin siitä on seurauksena sanktiot.

Ympäristömyötäisyys ja ekokilpailukyky perustuvat tietoon siitä, että ympäristöarvoihin liittyvä markkinaohjaus lisääntyy samalla kun perinteinen viranomaisohjaus löyhentyy; omavalvonta erityyppisille yrityksille soveltuvassa muodossa korvaa osittain viranomaisvalvonnan.

Markkinoita ohjaavista osapuolista asiakkaat ovat tärkeällä sijalla. Markkinoiden ympäristövaatimukset yhdistetään usein äänekkäiden ja ympäristötietoisten asiakkaiden aktiiviseen toimintaan. Toisena aktiivisena tahona ovat eri ympäristöjärjestöt. Kulutustavaroita valmistavat yritykset ja raskasteollisuus ovat jo joutuneet ottamaan toimissaan kantaa asiakkaiden ja ympäristöjärjestöjen vaatimuksiin ympäristönsuojellisuusasioissa. Suurten yritysten mukana pienet ja keskisuuret yritykset joutuvat ottamaan myös kantaa oman ympäristöasioiden hoitonsa kohdalla. Samoin käy pienille alihankintayrityksille ja palvelusektorille.

³¹ Marttinen, Saastamoinen. Yrityksen ympäristövastuut. Kauppakaari Oy, Karisto Oy, 1996

Kirjassaan Ympäristöosaaminen Linnanen³² kiteyttää alihankkijoiden (yhteistyökumppanien) asemaa ympäristöasioiden hoidon suhteen:

”Usein suuret yritykset edellyttävät alihankkijoiltaan hyvää ympäristöasioiden hallintaa ja sen todentamista ympäristöjärjestelmän avulla.”

Todennäköisesti tulevaisuudessa myös rahoittajat ja vakuutuslaitokset ottavat huomioon yrityksen ympäristöasioiden hoidon rahoitusta ja vakuutuksia järjestettäessä; tärkeiksi muodostuvat yrityksen ympäristönäkökohdat, ympäristöpolitiikan toteuttaminen, henkilöstön koulutus ja tulevaisuuden näkymät, mm. päästöennusteet.

Kilpailijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on kannattavaa esimerkiksi luotaessa toimintaperiaatteita yhteisten ongelmien ratkaisuun. Pesula-ala on hyvin hoitanut tätä asiaa käytännössä. Pesuteollisuusliitto on pesuloiden kattojärjestö ja sen vaikutus ympäristönhallintajärjestelmien tärkeyden ymmärtämiseen on huomattava.

Pesula-alalla muutamat pienet ja suurehkot pesulat ovat muodostaneet oman palvelurenkaansa, Puhdas Palvelu-ketjun, jonka yhteistyö on kantanut tulosta ympäristöasioiden lisäksi myös laadullisissa ja kilpailullisissa ongelmissa.

Kokonaisuutena sidosryhmien vaikutus ympäristöasioiden hoitoon on voimakas. Kuitenkin taustalla on tiukkeneva lainsäädäntö, jonka mukaiseksi toiminnan yritys voi sopeuttaa joko hyvissä ajoin ennakoiden ja vapaaehtoisesti tai sitten, kun lainsäädäntö antaa viimeisen mahdollisuuden toiminnan sopeuttamiseksi.

³² Linnanen, Markkanen, Ilmola. Ympäristöosaaminen. Capella Finland Oy. 1997. s.79

5. YMPÄRISTÖPOLITIIKAT

5.1. Yleistä ympäristöpolitiikasta

Standardien mukaan³³ ympäristöpolitiikka määritellään seuraavasti:

ISO 14001: Ylimmän johdon on määriteltävä ympäristöpolitiikka ja varmistettava, että se

- soveltuu organisaation toiminnan, tuotteiden ja palvelujen luonteeseen, laajuuteen ja ympäristövaikutuksiin*
- sisältää sitoutumisen jatkuvaan parantamiseen ja ympäristön pilantumisen ehkäisemiseen*
- sisältää sitoutumisen noudattaa asiaankuuluvaa lainsäädäntöä ja -määräyksiä sekä muita vaatimuksia, joihin organisaatio on sitoutunut*
- asettaa perusteet ympäristöpäämäärien ja -tavoitteiden määrittelylle ja katselmoinnille*
- dokumentoidaan, toteutetaan ja ylläpidetään sekä tiedotetaan kaikille työntekijöille*
- on julkisesti saatavilla*

Emas-asetus: Ympäristöpolitiikalla tarkoitetaan yrityksen ympäristöä koskevia yleistavoitteita ja toimintaperiaatteita mukaan lukien kaikkien ympäristöalalla säädettyjen asian kannalta merkityksellisten määräysten noudattaminen.

Ysmek 2: Ympäristöpolitiikka kuvaa yrityksen aikomukset ja toimintalinjan ympäristöasioissa, joihin yritysjohto on sitoutunut. Ympäristöpolitiikka muodostaa perustan, jolle yritys asettaa päämääränsä ja tavoitteensa.

Yrityksen ympäristöpolitiikan tavoite on osoittaa ne suuntaviivat, jotka yritykselle ovat tärkeitä sen toiminnassa ympäristöä ajatellen. Yrityksen johdon tehtävä on muo-

³³ Suomen Standardisoimisliitto, SFS-EN ISO 14001, Emas -asetus, 1836/93, 29.6.1993 ja Ysmek 2, majoitus- ja ravitsemisalan ympäristöjärjestelmä

kata ympäristöpolitiikka ja sitouttaa henkilöstö ympäristöpolitiikan noudattamiseen. Nämä edellä mainitut seikat ovat yhteisiä kaikille kolmelle järjestelmälle.

Henkilöstön sitouttamista ajatellen yrityksen ympäristöpolitiikan tulisi olla helposti luettavaa tekstiä, koska on hyvin todennäköistä, että yrityksessä työskentelee taidoiltaan monenlaisia ihmisiä. Ympäristöpolitiikan tulisi avautua kaikille tasapuolisesti. Siinä ei saisi olla asioita, joihin tarvitaan ns. korkeampaa koulutusta. Tässä tilanteessa ympäristöpolitiikka ei auttaisi henkilöstön sitouttamissa.

EU:n³⁴ ympäristöpolitiikka on kehittynyt vuodesta 1967 alkaen ja varsinainen ensimmäinen ympäristöpolitiikaksi mainittava, selkeästi määritelty teksti on 1980-luvun lopusta. EU:n viides ympäristöohjelma ”Kohti kestävä kehitystä” ajoittuu vuosille 1992-2000. Tämän ympäristöohjelman strategiat ovat

- siirtyminen taloudelliseen ohjaukseen hallinnollis-oikeudellisesta ohjauksesta
- aiheuttamisperiaatteen noudattaminen eli likaaja maksaa periaatteella
- ympäristöasiat sisällytetään paremmin muihin hallinnonaloihin eli läpäisyperiaatteen noudattaminen
- vastuu ympäristönsuojelusta ei jää vain viranomaisille vaan siirretään myös yrityksille ja kuluttajille

Viimeisen kohdan maininta ympäristövastuun siirtämisestä osittain pois viranomaisilta on seikka, jossa ympäristöhallintajärjestelmät ovat hyvänä apuna, työvälineenä, yrityksen pohtiessa kuinka ympäristöasiat hoidetaan vastuullisesti ja riskejä välttäen. Yhteistyö viranomaisten kanssa helpottuu, kun yrityksen asiat ovat dokumentoituina ja vastuut selkeästi määriteltyinä.

³⁴ Lassi Linnanen, Elina Markkanen; leena Ilmola. Ympäristöosaaminen, s.36-37, Capella Finland Oy.1997

Luettuani lukuisien pesula-alaan liittyvien yritysten ympäristöpolitiikkoja, havaitsin niiden olevan hyvin erilaisia. Erilaisuus ilmeni politiikan yksityiskohtaisuudessa useimmiten. Osa yrityksistä liikkui linjalla: *”Me pyrimme toteuttamaan kestävän kehityksen periaatteita kaikessa toiminnassamme.”* Toisten yritysten ympäristöpolitiikat olivat hyvinkin selostavia toiminnan laadun suhteen.

Tähän otan muutaman sidosryhmän ympäristöpolitiikat pääpiirteittäin Hienonen Oy:n oman ympäristöpolitiikan lisäksi. Valitsin pesukemikaalitoimittajan toiseksi esimerkiksi sen vuoksi, että pesukemikaalit ovat hyvin olennainen osa pesulatoimintaa. Pesukemikaalit ovat suuren yleisön mielikuvissa myös hankala ja hyvin ”epäympäristöystävällinen” tekijä pesula-alalla. DiverseyLever on Hienonen Oy:n päätoimittaja pesukemikaalien osalta.

Laitoksissa käytettävistä pesuaineista on yleisesti sellainen käsitys, että ne ovat hyvin vaarallisia aineita. Siivousalan koulutuksen saaneena ja pitkään siivousalla työskennelleenä (opetus- ja kehitystehtävissä) voinen sanoa, että kotitalouksiin myydään sellaisia aineita, joita ei kukaan ammattisiivooja käyttäisi työssään. Muutamat WC:n pesuaineet ovat hyviä esimerkkejä, koska niiden pH-arvo on niin matala (hapan), ettei niitä saisi ilman suojaimia käyttää.

Toinen esimerkki ympäristöpolitiikoista on Hienonen Oy:n yhden suurimman asiakkaan ympäristöpolitiikka. Scandic-hotellit ovat edelläkävijöitä palvelusektorilla ympäristöasioiden suhteen, siksi se on hyvä esimerkki.

Kolmantena esimerkkinä Valmet Oyj:n ympäristöpolitiikka. Valmet edustaa yhtä suurimmista Hienonen Oy:n asiakkaista. Jyväskylässä Valmet käyttää Hienonen Oy:n kokonaispalvelua, johon kuuluvat sekä työhaalarit, kankaiset käsipyyhkeet automaatteineen että vaihtomatot. Valmet Oyj on työstänyt omat ympäristönhallintajärjestelmänsä hyvin pitkälle, joten on ollut luonnollista, että paineet Hienonen Oy:n ympäristöasioiden järjestämiseen ovat olleet olemassa.

Suurta teollisuutta edustaa Metsä-Serlan Kankaan paperitehdas, jonka sijainti Jyväskylän keskustassa on esimerkki hyvin hoidetusta ympäristönhallinnasta. Kankaan paperitehdas on omalla esimerkillään vapaaehtoisesta sijoittamisesta Jyväsjärven hyvinvointiin edelläkävijä ympäristömyötäisestä toiminnasta. Kankaan paperitehdas on ollut mukana rahoittamassa kolmatta Jyväsjärnessä olevaa ilmastinta.

VR on Hienonen Oy:n asiakasryhmistä koko maata ajatellen laajimmalla alueella toimiva iso yritys. Hienonen Oy palvelee VR:tä suojavaate- ja vaihtomattopalvelulla. VR:llä on Suomessa pesulatoimitusten kohdalla monta alihankkijaa, koska yritys kattaa koko Suomen.

5.2. Hienonen Oy:n ympäristöpolitiikka

Antero Hienonen on luonut Hienonen Oy:n ympäristöpolitiikan ottaen huomioon pesulan yhteistyökumppanien tarpeet koko pesulan toiminnan osalta.

” Ympäristöpolitiikkamme mukaan olemme sitoutuneet ympäristöviranomaisten ja muiden sidosryhmien vaatimuksiin veden- ja ilmansuojelussa sekä jätteiden käsittelyssä. Otamme toiminnassamme huomioon lainsäädännön pitämällä tarvittavat luvat ajantasalla sekä noudattamalla EU-direktiivien säädöksiä.

Ympäristöpolitiikkamme toteuttamiseksi yritysjohto on asettanut tavoitteekseen luoda ISO 14001-standardin mukaisen ympäristöjärjestelmän.

Yritysjohto ottaa vastuun järjestelmän kehittämisestä ja luo edellytykset sen toteuttamiseksi. Henkilöstömme on mukana kehittämässä ympäristöjärjestelmäämme ottaen vastuun asiakkaamme ympäristölle

asettamiin vaatimuksiin. Vuokratuissa tuotteissamme otamme huomioon materialit aina niiden uusiokäyttöä ja hävittämistä myöten.

Asiakkaamme kannalta on oleellisinta pesulan ympäristöystävällinen toiminta, joka tähtää ympäristökuormituksen minimointiin ja takaa laadukkaan pesulapalvelun.”³⁵

5.3. DiverseyLeverin ympäristöpolitiikka

DiverseyLeverin ympäristöpolitiikka löytyy heidän ympäristömyötäisyysohjelmaansa, josta löytyy myös selvitykset Iso 9002 ja ISO 14001-standardien mukaisista sertifioinneista. Lisäksi DiverseyLever on mukana Responsible Care - Vastuu Huomisesta ympäristöturvallisuusohjelmassa.

DiverseyLeverin liikeideana on tarjota suomalaiselle suurkuluttajille optimoituja ja kokonaisturvallisia hygienia ratkaisuja, joissa otetaan ympäristöasioiden lisäksi huomioon eri asiakasryhmien hygieniastandardit.

”Ympäristöpolitiikkamme mukaan vastuunamme on:

- kehittää ja tarjota tuotteita , jotka ovat turvallisia ympäristölle koko elinkaaren ajan, kuluttajille käyttötilanteessa ja tuotannon ja varastoinnin aikana*
- ottaa raaka-aineiden ja pakkausmateriaalien valinnassa huomioon ympäristövaikutukset, jolloin uudistuvilla luonnonvaroilla, uusiokäytöllä ja alhaisella energian kulutuksella on suuri painoarvo*

³⁵ Hienonen Oy:n ympäristökäsikirja, 1998.

- *kehittää tuotanto- ja valmistusprosessejamme Unileverin tiukkojen ympäristövaatimusten mukaan niin, että ne aina täyttävät ja useasti jopa ylittävät Suomen ympäristölainsäädännön vaatimukset*
- *jatkuvasti arvioida raaka-aineita, tuotteita, prosesseja sekä pakkausmateriaaleja ja niiden ympäristövaikutuksia ympäristöturvallisuuden parantamiseksi*
- *edistää ja parantaa yhteistyökumppaniemme ympäristötietämystä koulutuksen ja motivoinnin sekä informaatiomateriaalin avulla*
- *työskennellä aktiivisesti yhdessä viranomaisten, tavarantoimittajien, asiakkaiden ja kemianteollisuuden eri organisaatioiden kanssa tavoitteenamme ympäristörisitusten tiedostaminen ja ympäristöturvallisuuden parantaminen*
- *antaa asiakkaillemme koulutus ja tietoja tuotteistamme, niiden turvallisuudesta käytöstä ja ympäristövaikutuksista*
- *käyttää markkinoinnissamme ympäristöväittämiä vastuullisesti ja luotettavasti”³⁶*

5.4. Scandic Hotels Oy:n ympäristöpolitiikka

Scandic Hotels Oy:n ympäristöohjelma noudattaa Ruotsissa toimintansa aloittaneen *Det Naturliga Steget* -ympäristönsuojeluorganisaation perusajatuksia. Nämä perusajatukset ovat:

- *”luonnon varojen on oltava tasapainossa niiden uusiutumisen kanssa*
- *epäluonnollisten ja hajoamattomien aineiden, kuten freonin, PCB:n ja DDT:n käyttö tulisi olla kiellettyä*
- *luontoa ja sen lajirikkuutta tulee kunnioittaa; rikas eläin- ja kasvikunta on luonnonkiertokulun ja koko ekosysteemin toiminnan edellytys*

³⁶ DiverseyLeverin ympäristömyötäisysohjelma, 1997

- *maapallon luonnonvaroja tulee käyttää tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti*³⁷

Varsinainen ympäristöpolitiikka³⁸ löytyy englanninkielisestä mainoslehtisestä The Ecological Choice, joka on saatavilla Ruotsissa Scandic hotelleissa.

”Haluaamme kehittyä luonnonvaroja käyttävästä yrityksestä yritykseksi, joka eniten säästää niitä ja ottaa huomioon luonnon oman kiertokulun. Onnistuaksemme siinä, meidän kaikkien tulee sitoutua kantamaan vastuuta yhteisestä ympäristöstämme. Kaikki Scandicin työntekijät osallistuvat ympäristönsuojelukoulutukseen. Jokaisella hotellilla on oma toimintaohjelmansa, jonka tavoitteena on ympäristön parempi suojeleminen.

*Ympäristöpolitiikkamme lähtökohtana ovat Det Naturliga Stegetin neljä perusperiaatetta. Pyrkimyksenämme on oppia jokapäiväisessä työssämme säästämään luonnonvaroja.”*³⁹

5.5. Metsä-Serla Oyj:n ympäristöpolitiikka

”Metsä-Serla on Euroopan merkittävimpiä metsäteollisuusyrityksiä. Liiketoiminnan avainalueita ovat painaminen ja pakkaaminen. Metsä-Serla on osa Metsäliitto Yhtymää, jonka omistajataustana on 117 000 suomalaista metsänomistajaa.

Metsä-Serlassa ympäristöasiat ovat olennainen osa liiketoimintaa, koska vain ympäristöasiansa kestäväällä tavalla hoitava yritys voi pitkällä aikavälillä menestyä.

³⁷ Scandic Hotels esittely, Tervetuloa Scandiciin - uuteen jännittävään työpaikkaasi.1998

³⁸ Scandic Hotels . The Ecological Choice

³⁹ Scandic Hotels Oy:n ympäristöohjelma ,1998

Velvoitteiden täyttämisen lisäksi haluamme jatkuvasti parantaa toimintaamme ja vähentää ympäristövaikutuksiamme panostamalla tuotteiden, prosessien ja toimintatapojen kehittämiseen.

Toimintaamme ohjaavat luonnonvarojen säästeliään käytön periaate, asiakkaiden ja muiden sidosryhmien näkökulma ja tuotteiden keskeiset ominaisuudet.

*Noudatamme toiminnassamme hajautetun vastuun periaatetta ja edellytämme jokaisen metsäserlalaisen vastuuta ympäristönsuojelusta.*⁴⁰

5.6. VR:n ympäristöpolitiikka

VR:llä on Emas-asetuksen ja ISO 14000-sarjaan perustuva ympäristöohjelma kullekin yksikölle⁴¹. Jokainen konserniyhtiö laatii vuosittain oman ympäristöohjelmansa.

”VR:n ympäristöpolitiikan tavoitteena on tuottaa kuljetuspalveluja, jotka ovat ympäristöystävällisiä, turvallisia ja laadullisesti korkeatasoisia.

Tämän tavoitteen saavuttamiseksi huolehdimme siitä, että henkilö- ja tavarakuljetuksissa sekä muissa kinsernin toimialaan liittyvissä tehtävissä

- toimimme ihmisten ja luonnon kannalta turvallisesti ja ympäristöä mahdollisimman vähän kuormittaen,*
- käytämme parasta teknisesti ja taloudellisesti käytettävissä olevaa teknologiaa*

⁴⁰ Ympäristöraportti, Metsä-Serla, huhtikuu 1998

⁴¹ VR-yhtymä Oy:n ympäristöraportti 1996-1997

- *noudatamme kaikkia ympäristötoimintaa ohjaavia ja työhömmme soveltuvia kansallisia ja kansainvälisiä säännöksiä tai sopimuksia*
- *määrittelemme kirjallisesti kaikki ympäristötoimintaaamme liittyvät vastuut*
- *vaikutamme omalta osaltamme kestävään kehitykseen perustuvan liikennepolitiikan toteuttamiseen*

Eritystavoitteena pidämme vaarallisten aineiden kuljetusturvallisuuden jatkuvaa parantamista kehittämällä kuljetusriskien hallintaa, käytettävää teknologiaa, viestintää sekä yhteistoimintaa palo- ja pelastusorganisaatioiden kanssa.

Sitoudumme toiminnasamme ympäristönsuojelun jatkuvaan parantamiseen sekä noudattamaan kestävä kehityksen periaatteita. Toteutamme ympäristönsuojelua rinnan laatu-, työterveys- ja turvallisuus-toimintamme kanssa.

Edistämme henkilöstön sitoutumista ympäristötoimintamme periaatteisiin ja koulutamme sen ottamaan ympäristötekijät huomioon työssään. Tiedotamme sidosryhmille ympäristötoimintamme sekä varmistamme, että urakoitsijat ja sopimus Kumppanimme tuntevat periaatteemme ympäristöasioissa.⁴²

5.7. Valmet Oyj:n ympäristöpolitiikka

Pääjohtaja Matti Sundberg on huhtikuussa 1996 allekirjoittanut Valmet-konsernin ympäristöpolitiikan. Konsernin ympäristöpolitiikkaan on yhtiön eri tehtailla tehty niille tärkeitä täsmennyksiä tehtaan toiminnan luonne huomioiden.

⁴² VR-Konsernin ympäristökäsikirja, kohta 2.1. VR-konsernin ympäristöpolitiikka

”Ympäristönäkökohtien huomioiminen on tärkeä ja erottamaton osa liiketoimintaamme ja toimintamme kokonaisuutta.

Teknologia kehityksessä ennakoimme yhteiskunnan odotuksia ja tuotteidemme elinkaaren aikaisia ympäristövaikutuksia. Yhteistyössä asiakkaidemme ja toimittajiemme kanssa kehitämme jatkuvasti asiakkaiden prosesseja. Tavoitteenamme on, samoin kuin omassa tuotanto-toiminnassamme, vähäisempi energian ja veden käyttö, raaka-aineiden yhä tehokkaampi hyödyntäminen sekä päästöjen ja jätteiden vähentäminen.

Sitoudumme kehittämään ympäristöasioiden hoitoa ottaen huomioon teknisen kehityksen sekä sidosryhmiemme tarpeet. Noudatamme tinkimättömästi lainsäädännön vaatimuksia ja tiedotamme ympäristöasioista avoimesti. Ympäristöjärjestelmämme ovat ISO 14000 -standardien mukaisia.

Osaava ja vastuuntuntoinen henkilöstömme on ympäristömyötäisen tuotteistomme ja tuloksellisen ympäristönsuojelutyömme perusta.”⁴³

Valmet Oyj:n Jyväskylän tehtaan ympäristöpolitiikan täsmennykset⁴⁴:

”Jyväskylän alueella toimivien yksiköiden tehtävänä on luoda asiakkailemme kilpailuetua maailmanlaajuisesti toimittamalla paperin valmistusprosesseja sekä niihin liittyviä huoltopalveluja ja valimo- ja voimansiirtotuotteita.

Sitoudumme ympäristönsuojelun tason jatkuvaan parantamiseen sekä ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseen ottaen huomioon teknisen kehityksen ja sidosryhmien tarpeet.”

⁴³ Valmet -konsernin ympäristöpolitiikka huhtikuu 1996

⁴⁴ Valmet Oyj:n Jyväskylän ympäristöpolitiikan täsmennykset

5.8. Esitettyjen ympäristöpolitiikkojen yhtäläisyydet ja erot

Ympäristöpolitiikassaan⁴⁵ yritys ilmaisee sitoutumisensa ympäristönsuojelun edistämiseen. Ympäristöpolitiikka määrittää:

- päämäärät, joihin yritys pyrkii suojellakseen ympäristöä
- tavoitteet, joita yritys asettaa itselleen saavuttaakseen päämäärät pitkällä tähtäyksellä
- toimintatavat, joita yritys edellyttää operaatioiltaan

Yrityksen elinkaariajattelun tulisi näkyä ympäristöpolitiikassa päämäärien ohella, koska ilman elinkaariajattelua ei voida puhua kestävästä kehityksestä yrityksen toiminnassa. Perusajatus on: *”Vähemmästä enemmän.”*

Ympäristöpolitiikan tavoittena on lisäksi sitouttaa yrityksen henkilöstö huolelliseen ympäristöasioiden hoitoon sekä ottamaan työssään huomioon kokonaisvaltaisesti kaikki ympäristöä säästävät toimenpiteet. Ympäristöpolitiikalla viestitetään myös sidosryhmille yrityksen omaa suhtautumista ympäristöön.

Samat asiat ovat tavoitteena myös kirjassa *Environmental Management and Business Strategy*⁴⁶, jossa johdon kolme tärkeää yleistä ohjetta ympäristöjärjestelmien kohdalla ovat:

- comprehensive (laaja, monipuolinen)
- understandable (ymmärrettävä, selkokieline)
- open (avoin, julkinen)

Mielestäni vertailtaessa yritysten ympäristöpolitiikkoja lukijan näkökulmasta, on otettava huomioon:

⁴⁵ Linnanen, Boström, Miettinen. Ympäristöjohtaminen. WSOY, 1994. s 78

⁴⁶ Welford, Gouldson. Environmental Management and Business strategy.1993

1. Selkokieliisyys; lyhyt ja ytimekäs sisältö
2. Motivaation herättäminen ympäristöasoiden hoitoa kohtaan
3. Viestittäminen sidosryhmille

Edellä mainitut kolme kohtaa ovat pitkälle yhtenevät Environmental Management and Business Strategy⁴⁷ -kirjassa mainittujen kolmen kohdan kanssa.

5.8.1. Ympäristönhallintajärjestelmän selkokieliisyys

Mielestäni *Hienonen Oy:n ympäristöpolitiikka* on kohtuullisen lyhyt. Siinä otetaan alussa huomioon tärkeimmät ympäristönäkökohdat - vesi, ilma ja jätteet - sekä lainsäädäntö. Hienonen Oy:n (pesula-alan) toimintaa ajatellen tärkeimmät seikat.

Toiseksi HienonenOy:n ympäristöpolitiikassa huomioidaan ne työkalut, joilla yritys voi toteuttaa hyvän ympäristöasioista huolehtimisen. Vastuun jakautuminen koko henkilöstölle sanotaan selvästi.

Hienonen Oy:n tuotteiden elinkaari mainitaan selkeästi. Hienonen Oy on huomionut myös sidosryhmänsä ympäristöpolitiikassaan. Se, miten Hienonen Oy ulospäin näkyvän sidosryhmien huomioimisen hoitaa ei tule esille ympäristöpolitiikasta.

Hienonen Oy:n pesukemikaalitoimittajan *DiverseyLeverin ympäristöpolitiikasta* selviää alussa työkalut, joita yritys käyttää laadukkaan palvelun tuottamiseen. DiverseyLeverin työkaluina ovat ISO 9002 ja ISO 14001 -standardien mukaiset sertifioidut järjestelmät.

DiverseyLever huomioi tuotteidensa kehittämisen, prosessien kehittämisen sekä kaiken tuotteen elinkaareen liittyvän tarkasti. Unohtamatta myöskään pakkausmateriaalien osuutta tuotteen elinkaareessa. Kestävä kehitys ja jatkuva parantaminen tulevat esille tehokkaasti.

⁴⁷ Welford, Goulson. Environmental Management and Business Strategy. 1993

Sidosryhmistä tuodaan esille asiakkaiden kouluttamisen tuotteisiin ja niiden käyttöön. Tässä kohden tulee muistaa se, että todennäköisesti asiakkaan huomioimisen takana puhtaasti yrityksen omat itsekkiät tavoitteet myynnin lisäämiseksi ja asiakkaiden sitouuttamiseksi eikä varsinainen epäitsekäs ympäristön suojeleminen.

Kuten D. Smith (1993) kirjassaan mainitsee⁴⁸, valistuneella oman edun tavoittelulla yritys pyrkii hyötymään siitä, että hyvällä imagolla se saavuttaa tuotteilleen lisäarvoa ilman varsinaisia taloudellisia ponnistuksia. Samoin painotus ryhmien toiminnan kohteeksi joutumista yritys pyrkii välttämään hoitamalla asiansa lainsäädännön vaatimalla tavalla ja tuomalla tämän seikan julkisuuteen.

Kaiken kaikkiaan DiverseyLeverin ympäristöpolitiikka on selkeä ja paljon antava asiakkaan näkökulmasta katsottuna.

Hienonen Oy:n asiakkaista yksi merkittävimmistä on Scandic Hotel -ketju, jonka hotelleista Scandic Hotel Jyväskylä on kaupungin keskustan tasokkain hotelli. Mielestäni *Scandic Hotel Jyväskylän ympäristöpolitiikka* on esimerkki huonosta ympäristöpolitiikasta selkokieliisyyden osalta. Tavoitteet ovat tavalliselle työntekijälle korkealentoisia eikä niistä selviä keinot, joiden avulla ympäristöpolitiikka toteutetaan. Asiat sanotaan siinä hyvin ympäripyöreästi.

Scandic Hotel Jyväskylän ympäristöpolitiikan vaillinaisuuteen vaikuttaa osaltaan se, että hotelli on vasta vajaan vuoden ollut Scandic ketjussa mukana ja toimintojen yhtenäistämässä on monta seikkaa huomioitavana. Koko ketjun ympäristövastaavien koulutustapahtuma on huhti-toukokuun vaihteessa, jolloin Scandic Hotel Jyväskylän ympäristövastaavana toivon voivani vaikuttaa asioiden etenemiseen.

Metsä-Serla Oyj:n ympäristöpolitiikka on verrattavissa Hienonen Oy:n ympäristöpolitiikkaan. Metsä-Serlan ympäristöpolitiikassa on huomioitu kaikki olennaiset sei-

⁴⁸ Smith, D. 1993. *business and the Environment: Implications of the New Environmentalism*. Esitetty Raatikaisen kirjassa *The Organizational Greening Process: a Longitudinal Case of Greening in a Finnish Peat Company*. 1997. ss.42-43.

kat hyvin lyhyesti; ympäristönäkökohdat, kestävä kehitys, lainsäädäntö ja sidosryhmät.

Metsä-serlan ympäristöpolitiikka on selkokielinen, mutta verrattuna DiverseyLeverin vastaavaan se jää vajaaksi. Lähinnä sidosryhmien huomioiminen on julkituotu huonosti.

VR:n ympäristöpolitiikka on pitkäkösti kirjoitettu, mutta siinä otetaan kaikki oleellinen huomioon helposti luettavassa muodossa. VR:n ympäristöpolitiikka on verrattavissa hyvin DiverseyLeverin ympäristöpolitiikkaan.

VR:n ympäristöpolitiikassa on huomioitu myös linkit työterveyshuoltoon, joka on henkilöstön kannalta tärkeä seikka.

Valmet Oyj:n ympäristöpolitiikka huomioi heidän keskeiset ympäristönäkökohtansa hyvin ja kestävä kehityksen idea tulee julki prosessien suunnittelussa. Asiakkaat mainitaan selkeästi ja heidän hyötymisensä BAT⁴⁹-menetelmästä paperikoneiden valmistuksessa ja varsinaisessa paperinvalmistuksessa.

Valmet Oyj:n toiminnan laajuus huomioiden on ollut järkevää tehdä jokaiselle tuotantolaitokselle omat täsmennykset ympäristöpolitiikkoihin.

5.8.2. Motivaation herättäminen ympäristöasioiden hoitoa kohtaan

Henkilöstön motivointi ympäristöasioiden hoidossa on yrityksessä ensisijaisen tärkeä tehtävä. Ilman yrityksen henkilöstön sitoutumista ympäristöpolitiikan mukaiseen toimintaan, koko ympäristöpolitiikalla ei ole merkitystä. Tilannetta voi verrata laatu-
politiikkaan sen henkilöstöä sitouttavaan tavoiteeseen.

⁴⁹ BAT=best available technique; paras mahdollinen tekniikka. Ne mahdollisimman tehokkaat ja kehittyneet, teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoiset tuotanto- ja puhdistusmenetelmät sekä niiden hallinta- ja seurantajärjestelmät sekä muut toimintatavat, joilla voidaan ehkäistä ympäristöhaitat tai tehokkaasti vähentää niitä.

Selkokieliisyys on yksi työkalu henkilöstön sitouttamisessa, toisena tulee käytännön läheisyys. Tässä kohden huonona esimerkkinä ottaisin esille Scandic Hotells Oy:n ympäristöpolitiikan . Kolmantena, muttei vähämerkityksisimpänä, on henkilöstön kouluttaminen. Tehokkain tulos kouluttamisessa saavutetaan täsmällisellä ja säännöllisellä kouluttamisella; ulkopuolinen kouluttaja tuo mahdollisesti asian tärkeyden paremmin julki kuin, jos kouluttaja on yrityksen oman henkilökunnan edustaja.

Emas-asetuksessa⁵⁰ mainitaan henkilöstön kouluttamisesta seuraavaa:

”Koulutustarpeen yksilöiminen ja tarvittavan koulutuksen järjestäminen kaikille niille työntekijöille, joiden työt voivat vaikuttaa merkittävästi ympäristöön.”

Yrityksen sisällä jokaisen henkilön tulee asennoitua myönteisesti esimerkiksi jätteen lajitteluun ,koska se koskee jokaista työpaikalla. Tämän mukaan kaikki työntekijät tulee kouluttaa työtehtäviään vaativalla tavalla.

Vastaavasti ISO 14001-standardin⁵¹ koulutusohjeissa neuvotaan yritystä luomaan sellaisen koulutusohjelman dokumentointineen, että työntekijöiden koulutustarve voidaan realistisesti todeta. Yrityksen johdon on määriteltävä kokemus-, pätevyys- ja koulutustaso henkilöstön kyvykkyyden varmistamiseksi.

Pesuloita ajatellen Pesuteollisuusliiton seminaarit olivat hyvä tilaisuus kokea, miten puolessa vuodessa asian ajankohtaisuus voi muuttaa ihmisten asenteita.

Joensuun seminaarissa maaliskuussa esittämäni kyselyyn tuli hyvin vähän vastauksia ja vastauksista osa oli hyvin ylimalkaisia - miestäni rivien välistä saattoi lukea ajatuksen muoti-ilmioistä. Tilanne oli ihan toisenlainen syksyllä vetämässäni seminaareissa, joissa oli myös mukana paikallisten alueellisten ympäristökeskusten edustajat. Pesuloiden edustajilta tuli paljon kysymyksiä, joihin vastaamiseksi tämäkin progradutyö tuo apua.

⁵⁰ Emas-asetus. nro 183/93

⁵¹ SFS-EN ISO 14001

Itselläni oli hyvä tilaisuus olla arvo valtaisessa joukossa puhumassa yrityksille tärkeästä asiasta ja samalla pesulayrittäjät toivat selkeästi julki ympäristöasioiden ajankohtaistumisen ja tärkeyden pesulatoiminnassa.

5.8.3. Viestittäminen sidosryhmille

Viestinnästä olen kirjoittanut luvussa 3.1.4. ja ympäristömarkkinoinnista luvussa 4.2., joten tähän kohtaan jää käsiteltäväksi ympäristöpolitiikkojen sidosryhmille viestittävä vaikutus.

Kuten jo aiemmin mainitsin, on ympäristöpolitiikan oltava sellainen, että se selkeästi osoittaa yrityksen suhtautumisen ympäristöasioiden hoitoon sidosryhmäedustajalle ymmärrettävällä tavalla.

Hienonen Oy:n ympäristöpolitiikka toimii tässä tapauksessa kohtuullisen hyvin viestittävä tekijänä. Hienonen Oy:n ympäristöpolitiikassa otetaan huomioon hyvin sekä viranomaiset että asiakkaat. Muille sidosryhmille asetettavat vaatimukset voisivat paremmin esille. Tavarantoimittajat ja heille asetut vaatimukset ovat olennainen osa ympäristöpolitiikkaa. Huomioitavaa on, että tavarantoimittajilla itsellään on hyvät ympäristöpolitiikat (esim. DiverseyLever).

Asiakkaillensa Hienonen Oy ei ole asettanut ympäristökriteerejä, mutta omilta asiakailtaan tulevat paineet ympäristöasioiden hoitoon ovat ajankohtaiset. Esimerkiksi tämän kevään aikana selviää, mikä pesula-alan yritys saa ketjusopimuksen Scandic Hotels -ketjun tekstiilihuollosta. Toivottavasti sopimuksessa otetaan huomioon paikallisuus ja palvelun nopeus ympäristöasioiden ohella.

Hienonen Oy tuo ympäristöpolitiikassaan myös esille tavoitteensa ISO 14001 mukaisen ympäristöhallintajärjestelmän toiminnan luomisesta. Jos Hienonen Oy ei vielä

sertifioi ympäristönhallintajärjestelmäänsä, niin esimerkiksi VR:n Cargo yhtiön edustaja voi käydä toteamassa Hienonen Oy:n toiminnan ISO 14001 mukaiseksi. VR Cargo on sertifioinut oman ympäristönhallintajärjestelmänsä ISO 14001 mukaisesti.

DiverseyLeverin ympäristöpolitiikassa on huomioitu tuotteen elinkaari, valmistusraaka-aineet, tuotanto sekä tuotekehitys. Lisäksi DiverseyLeverin ympäristöpolitiikka ottaa huomioon kaikki sidosryhmät tasapuolisesti ja asiakkaiden koulutukseen tuoteturvallisuuden vuoksi on paneuduttu. Vielä aiemmin luvussa 4.2. mainitsemiani ympäristöväittämiä on ympäristöpolitiikassa luvattu käyttää vastuullisesti. Kokonaisuutena DiverseyLeverin ympäristöpolitiikka on hyvä ja selkeä, siitä voisi moni ottaa opikseen ympäristöpolitiikkaa rakentaessaan.

Päinvastaisen esimerkin ympäristöpolitiikasta saadaan lukea Scandic Hotels -ketjun esimerkistä. Asiat, jotka siitä ilmenevät ovat tärkeitä, mutta kulkevat liian yleisellä tasolla täsmentymättä ollenkaan yksikkökohtaisiksi tavoitteiksi tai sidosryhmille oleviksi vaateiksi. Scandicin ympäristöpolitiikassa on lisäksi mielestäni paha virhe: freonin , PCB ja DDT:n käyttö on kiellettyä, joten maininta että niiden käytön *tulisi* olla kiellettyä on turha. Toivottavasti hotelliketjun tulevassa ympäristövastaavien koulutuksessa saan ottaa asian esille.

Metsä-Serlan ympäristöpolitiikka on lyhyt ja ytimekäs ja siinä otetaan kaikki sidosryhmät huomioon unohtamatta tuotteen elinkaarta tai käyttöominaisuuksia. Hajaute-
tun vastuun periaatteen mukaisesti koko henkilöstö sitoutetaan ympäristövastuulliseen työskentelyyn. Metsä-Serlan ympäristöpolitiikka on ympäristöpolitiikalle asetettujen vaatimusten mukaisesti hyvä.

VR:n ympäristöpolitiikka huomioi yleisellä tasolla sidosryhmät hyvin. Asiakkaiden kohdalla kuljetusriskin pienentäminen on hyvä tavoitteellinen osa ympäristöpolitiikkaa. Lisäksi VR:n ympäristöpolitiikasta löytyy viitaukset laatu-, työterveys- ja turvallisuustoimintaan, jotka liittyvät tiiviisti myös ympäristönhallintajärjestelmiin.

VR:n kullekin yksikölle tekemät ympäristöohjelmat noudattavat VR:n ympäristöpolitiikan mukaan joko EMAS-asetuksen tai ISO 14000-standardisarjan ohjeita yksikön

toiminnan laatu huomioiden. VR Cargo on sertifioitu 3.9.1998 ISO 14001 mukaisesti. Tämä on selkeä vihje sidosryhmille, että sertifiointia tullaan jatkamaan tulevaisuudessa muiden yksiköiden kohdalla.

Valmet Oyj:n ympäristöpolitiikka vastaa ISO 14000 standardin mukaisia vaatimuksia ja täsmennykset yksiköittäin täydentävät sitä. Valmet Oyj:n ympäristöpolitiikassa on huomioitu sidosryhmät, asiakkaat, tuotteen elinkaari sekä henkilöstö. Huomion arvoista on, että Valmet kehittää asiakkaansa prosesseja omassa tuotekehityksessään.

Hienonen Oy:n sidosryhmien kohdalla ympäristöpolitiikojen viestit pääsääntöisesti ovat ympäristöhallintajärjestelmien mukaisten toimintojen kannalla. Joten tulevaisuudessa kaikki ne yritykset, jotka toimivat suurten ja pkt-yritysten yhteistyökumppaneina, joutuvat sopeuttamaan oman toimintansa jonkin ympäristöhallintajärjestelmän mukaiseksi. Tämä seikka on yritysjohdajien hyvä tiedostaa jo, tässä vaiheessa.

6. YMPÄRISTÖHALLINTAJÄRJESTELMÄT

Ympäristöhallintajärjestelmät ovat tulleet jäädäkseen eri alojen toiminnan ohjausvälineiksi. Mitä suuret edellä, sitä pienet perässä pätee tässäkin tapauksessa. Suomessa ympäristöhallintajärjestelmiä ovat ensimmäisinä rakentaneet paperi- ja sellutehtaat. Tämän alan ympäristövaikutukset ovatkin aiemmin olleet hyvin vahingollisia.

Esimerkkinä Jyväskylän lähialueelta on Jyväsjärvi ja Lievestuoreen ”lipeälampi”, jotka ovat aikoinaan saastuneet pahasti. Jyväsjärven tila on kohentunut huomattavasti sen jälkeen, kun Metsä-Serlan Kankaan paperitehdas alkoi huomioida ja ennen kaikkea toimia ympäristönsuojelun edistämiseksi. Vuonna 1998 Kankaan paperitehdas investoi vapaaehtoisesti kolmanteen ilmastuslaitteeseen, jonka avulla Jyväsjärven tilaa edelleen pyritään kohentamaan. Esimerkillistä toimintaa ympäristöasioiden suhteen!

Lievestuoreen ”lipeälampi” osaltaan on surullinen esimerkki likaamisesta ja puhdistuksen hankaluudesta ja korkeista kustannuksista, jotka maksetaan verorahoistamme. Jos R. Haarlan sellutehdas olisi aikoinaan ajatellut toimintansa seuraamuksia, lammen kohtalo olisi todennäköisesti toinen.

Pienet perässä maininnalla tarkoitan palvelusektorin mukaan tuloa ympäristöasioiden järjestelmälliseen hoitoon. Ei pelkkä trendi ole ollut vaikuttamassa mukaan tuloon, vaan tärkeänä tekijänä on ollut asiakkaiden ja yhteistyökumppanien omat ympäristöhallintajärjestelmät, jotka ovat painostaneet yhetistyökumppanit tekemään ympäristöasioittensa eteen konkreettisesti jotain.

Tässä työssäni tarkastelen palvelusektorin ja sen edustajan pesula-alan kannalta kolmea tärkeintä ympäristöhallintajärjestelmää. Nämä kolme ovat ISO 14000 standardisarjan, EMAS-asetuksen ja Majoitus ja ravitsemisalalan YSMEK2 mukainen järjestelmä.

Kaikille kolmelle ympäristöhallintajärjestelmälle on yhteistä se, että alkukartoitus on tehtävä huolellisesti, jotta tiedetään yrityksen todellinen tilanne hyvine ja huonoine puolineen realistisesti. Alkukartoituksen jälkeen tehdään suunnitelmat eri ympäristönäkökohtien ja niihin liittyvien ympäristöpäämäärien ja -tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tarkka dokumentointi on yhteisenä piirteenä sekä ISO 14000 sarjalle, EMAS-asetukselle että YSMEK2:lle. Ympäristöasioiden julkituomisessa on eroja samoin kuin yhteistyökumppaneita sitouttavassa käytännössä. Kestävä kehitys ja jatkuvan parantamisen periaate löytyy yhteisenä asiana näsistä kolmesta järjestelmästä. Yhteistä on myös organisaation kaikkien tasojen vastuiden määrittelyt sekä järjestelmän säännölliset auditoinnit.

Minkä ympäristöhallintajärjestelmän yritys valitsee riippuu Don Sayren⁵² mukaan siitä, millaiset valmiudet yrityksen nykyisellä johdolla on hoitaa ympäristöhallintajär-

⁵² Don Sayre. Inside ISO 14000. St. Lucie Press, 1996, s. 13

jestelmän rakentaminen, yrityksen politiikasta, markkinatilanteesta, nykyisestä maineesta ympäristöasioiden hoidossa ja yrityksen koosta.

6.1. ISO 14000 standardi

Kansainvälinen ympäristöhallintajärjestelmä ISO 14000 -standardisarja soveltuu käytettäväksi ja on tarkoitettu käytettäväksi kaikkien toimialojen ympäristöasioiden järjestelmällistä hoitoa varten. Tämä maininta on ensimmäisenä ISO 14001 johdannossa⁵³:

”Kaikentyypiset organisaatiot haluavat kasvavassa määrin saavuttaa ja osoittaa hyvää ympäristönsuojelun tasoa valvomalla ja ohjaamalla toimintojensa, tuotteidensa ja palvelun ympäristövaikutuksia ottaen huomioon omat ympäristöpolitiikkansa ja -päämääränsä.

Aiemmin luvussa 4.2. Ympäristömarkkinointi mainitsemani ehkä hieman epämääräiset ympäristöväittämät voidaan joko kumota tai osoittaa tosiksi oikein järjestetyllä ympäristöasioiden hoidolla:

”Monet organisaatiot ovat toteuttaneet ”ympäristökatselmuksia” tai ”auditointeja” arvioidakseen ympäristönsuojelun tasoa . Ollakseen tehokkaita katselmukset ja auditoinnit on toteutettava osana rakenteellista hallintajärjestelmää ja ne pitää kytkeä yleiseen johtamistoiimeen.”⁵⁴

ISO 14000 -sarjan standardien pääkohdat ovat:

- Alustava ympäristökatselmus
- Ympäristöpolitiikka
- Suunnittelu

⁵³ Suomen Standardisoimisliitto SFS, SFS-EN ISO 14001

⁵⁴ Suomen Standardisoimisliitto SFS, SFS-EN ISO 14001

- Järjestelmän toteuttaminen ja toiminnot
- Tarkastukset ja korjaavat toimenpiteet
- Johdon katselmus
- Jatkuva parantaminen

Alustava katselmus ei ole standardin mukaan pakollinen, mutta yrityksen nykytilan selvittämiseksi se on syytä tehdä. Emas-asetuksen mukaista raporttia (selontekoa) ei myöskään ISO 14000 standardisarja vaadi. Usein yritykset julkistavat kuitenkin raportin ympäristöohjelmastaan ja niistä parannuksista, joita se on ympäristönsuojelun eteen tehnyt kuluneen vuoden aikana.

6.1.1 Alustava ympäristökatselmus

Alustavan ympäristökatselmuksen tehtävänä on selvittää, missä yrityksen nykyinen taso ympäristöasioiden hoidossa on.

Alustavan ympäristökatselmukseen kuuluu⁵⁵:

- lainsäädännön ja määräysten tunteminen sekä ympäristönäkökohtien tunnistaminen
- yrityksen suorituskyvyn arviointi verrattuna voimassa oleviin lainsäädännöllisiin seikkoihin ja muihin toimintaohjelmiin
- nykyinen ympäristöasioiden hallinnan käytäntö ja menettelyt
- nykyisten osto- ja sopimustoiminnoissa sovelettavat politiikat ja menettelyt
- poikkeamien vahingoista aiheutuneiden tutkimusten tulokset
- kilpailuetumahdollisuudet
- mahdollisesti sidosryhmien näkemykset ja vaatimukset

⁵⁵ Ympäristöhallintajärjestelmän rakentaminen. Apulaisprofessori U. Koivusaari. 4/1997

- yrityksen muiden järjestelmien toiminnot, jotka voivat edistää tai haitata ympäristönsuojelun tasoa

Nykytilanteen kartoituksessa halutaan selvittää yrityksen normaalin toiminnan lisäksi yrityksen toiminta poikkeustilanteissa ja hätätilanteissa (onko varauduttu ja millä tavalla ko. tilanteen varalta).

Alustavan katselmuksen tekijöiden tulee tutustua organisaatioon huolella. Varsinkin lupa-asiat on käytävä läpi siten, että voimassa olevat luvat noudattavat yritykselle asetettavia vaatimuksia.

Henkilöstön haastattelulla selvitetään, millainen tiedon taso henkilöstöllä on ympäristöasioiden hoidossa. Henkilöstön asennoituminen selviää myös alustavan katselmuksen haastatteluvaiheessa.

Alustavassa katselmuksessa selvitetään yrityksen nykyinen tapa kerätä tietoa eri kustannustekijöistä. Dokumentointi on ympäristöhallintajärjestelmien olennaisimpia tekijöitä, joilla selvitetään yrityksen päästöjä, energiankulutusta jne.

Alustavassa katselmuksessa tehdään lopuksi arvio siitä, missä asioissa yrityksellä on parantamista ja missä on ongelmia sekä selvitetään puutteiden ja ongelmien luonteet ja laajuus.

Arvioinnissa⁵⁶ kannattaa pitää mielessä tulevaisuuden visio siitä, millaiset resurssit yrityksellä on ja mitkä ovat sidosryhmien odotukset ja vaatimukset.

6.1.2. Ympäristöpolitiikka

Pesula-alan ympäristöpolitiikkaa koskevat tietysti samat määräykset kuin muidenkin toiminta-alojen ympäristöpolitiikkoja. Ympäristöpolitiikkojen yleisiä vaatimuksia olen käsitellyt luvussa 5.1. ja erilaisten yritysten ympäristöpolitiikkojen eroja ja yhtä-

⁵⁶ Don Sayre. Inside ISO 14000. ST. Lucie Press. 1996, s.75

läisyyksiä olen käsitellyt luvussa 5.8., joten tässä kohdassa en ota niitä uudelleen esille.

Ympäristöpolitiikalla yrityksen toiminnassa tärkeä osa kaikkien muiden toiminta politiikkojen rinnalla. Tärkeää on muistaa se, että ympäristöpolitiikka kuvaa yrityksen asenteita ja suhtautumista ympäristökysymyksiin.

6.1.3. Suunnittelu

Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty -sanonta pätee tässäkin tapauksessa. Standarditekstin ja Inside ISO 14000 kirjan tekstin (s. 82) mukaan yrityksen tulee tehdä suunnitelma ympäristöpolitiikkansa toteuttamiseksi.

Ympäristönäkökohtien tunnistaminen ja niiden valvonta ovat päämäärien asettamisessa peruslähtökohtia. Ympäristönäkökohtien tunnistaminen on yrityksissä kokemukseni mukaan hankalaa, koska näkökohdat ja tavoitteet menevät helposti saman otsikon alle. Ympäristönäkökohtia tunnistettaessa ei vielä tarvitse määritellä, mitä niille tehdään tavoitteiden asettamisen yhteydessä. Tämä sama ongelma nousi esille syksyllä 1998 pitämässäni seminaareissa Pesuteollisuusliitolle.

Yrityksen toimintaa ohjaavat *lakisääteiset ja muut vaatimukset* on syytä tietää ja niiden ajantasalla pitämiseksi tulee olla vastuuhenkilö nimettynä. Tässä kohdassa on monella yrityksellä huomauttamista, koska esimerkiksi sopimukset jätevesien johtamisesta yleiseen viemäriverkostoon olivat Hienonen Oy:n kohdalla uusimatta, vaikka sopimuksessa 60-luvulta mainittiin, että toiminnan oleellisesti muuttuessa sopimusta tulee puolin ja toisin tarkentaa. Hienonen Oy:n toiminta on kasvanut 70% sitten ensimmäisen sopimuksen allekirjoituksen.

Päämäärät ja tavoitteet tulee dokumentoida ja jos vain mahdollista, niin niiden tulee olla määrällisiä ja aikasidonnaisia. Päämäärien ja tavoitteiden tulee noudattaa lainsäädäntöä ja olla yhdenmukaiset yrityksen ympäristöpolitiikan kanssa.

Ympäristöasioiden hallintaohjelmat yritys luo, jotta se pääsisi päämääriinsä ja tavoitteisiinsa. Ympäristöhallintajärjestelmissä vastuut ja tavoitteet tulee olla selkeästi määritelty. Samat vaatimukset liittyvät olennaisesti myös aikatauluihin, joilla sekä päämäärät että tavoitteet voidaan saavuttaa.

6.1.4. Järjestelmän toteuttaminen ja toiminnot

Hyvin tehty suunnitelma, realistiset päämäärät ja tavoitteet antavat hyvän pohjan järjestelmän toteuttamiseksi.

Selkeä ja kevyt *organisaatio*, jossa on selvästi ympäristön hallintajärjestelmän vaatimat *vastuuhenkiöt* nimetty, on toteuttamisen kannalta hyvä. Lisäksi yrityksen tulee kartoittaa huolellisesti fyysiset- ja taloudelliset resurssit ja niiden kohdentaminen selkeästi ympäristönsuojeluun.

Yrityksen tulee luoda sellainen *koulutussuunnitelma*, jolla voidaan edesauttaa henkilöstön sitoutumista ympäristöä säästävään työntekoon. Huolellinen dokumentointi koulutukseen osallistuneista henkilöistä on tarpeellinen varsinkin suuremmissa yrityksissä, jotta voidaan olla varmoja kaikkien osallistumisesta. Koulutuksen tulisi olla jatkuvaa ja suunniteltua jokaisen työntekijän toimenkuvaa vastaavaksi. Näin voidaan varmistaa ympäristövastuullinen työskentely jokaisessa toimipisteessä.

Katkeamaton *informaatioketjun* luominen ympäristöasioista tiedottamiseksi on välttämätöntä. Informaatioketjun tulee käsittää niin sisäinen kuin ulkoinenkin tiedon välitys. Organisaatiota luotaessa tiedottaminen tulee ohjata joidenkin tiettyjen henkilöiden vastuulle ja huolehtia hidän riittävästä koulutuksesta.

Tiedonkulun organisaatio tulee myös dokumentoida ja huolehtia kyseisen organisaation muokkaamisesta tarvittaessa paremmaksi yrityksen muun kehityksen myötä.

Ympäristöhallintajärjestelmän dokumentointi voidaan yhdistää yrityksen muihin järjestelmiin, koska niiden dokumentointi useaan kertaan eri järjestelmiin aiheuttaa moninkertaista työtä. Dokumenttien tulee olla helposti käsille saatavia ja helposti luettavia. Lisäksi henkilöstöä tulee informoida niiden olemassaolosta. Tutustuminen voidaan kontrolloida esimerkiksi haastattelemalla työntekijöitä.

Asiakirjojen valvonta ja niiden päivittäminen on annettava vastuulliselle henkilölle. Asiakirjojen vanhetessa tulee sopia niiden hävittämisestä tai arkistoinnista niin, ettei uusien ja vanhojen määräysten kohdalla tule sekaannuksia.

6.1.5. Tarkastukset ja korjaavat toimenpiteet

Yrityksen toiminnan kannalta on tärkeää, että kustannuksia *seurataan* mahdollisimman tarkasti. Yleissääntönä voidaan sanoa, että ne seikat, jotka on määritelty ympäristönäkökohdiksi tulee olla myös tarkkailun kohteena. Ympäristönäkökohtia tulee seurata erilaisten *mittausten* avulla.

Ympäristökeskusten ja kuntien määräämät päästömittaukset helpottavat myös ympäristöhallintajärjestelmän toteuttamista ja antaa tukipilarit mittausten tuloksille.

Omana kohtanaan käsikirjassa tulee olla ohjeet toimimisesta, jos poikkeamia huomataan. Tiedonkulun varmistaminen avainhenkilöille on tärkeää. Samoin tulee dokumentoida ohjeet siitä, miten ja mitä korjaavina toimenpiteinä tulee tehdä.

Ennaltaehkäisyä, huolellista työskentelyä tulee painottaa henkilöstölle kautta koko linjan, koska vain niin voidaan virheet välttää.

Tiedostojen avulla yrityksen nykytilanne ja toiminta tulee selvitettyksi tarkasti. Tiedostojen tulee kattaa seuraavat seikat:

- luvat ja lakisääteiset vaatimukset
- ympäristönäkökohdat ja niiden vaikutukset

- toteutettu henkilöstön koulutus
- tarkastukset ja kunnossapitotoimet
- poikkeamatilanteet ja toimiminen niissä
- valvontatiedot
- tiedot sopimuskumppaneista ja toimittajista
- auditoinnit

6.1.6. Ympäristöhallintajärjestelmän katselmukset

Ympäristöhallintajärjestelmän katselmukset tulee säännöllisin väliajoin. Katselmuksen tekee joko yrityksen oma henkilöstö tai ulkopuolinen auditoija. Jos yritys haluaa sertifioida järjestelmän, auditoija tulee ns. akreditoitu auditoija puolueettomasta organisaatiosta.

Yrityksen johdon tekemä katselmus seuraa miten hyvin ympäristöhallintajärjestelmä palvelee yrityksen ja sen sidosryhmän tarpeita. Samalla tulee selvitettyksi miten paljon ympäristönsuojelun taso on parantunut ympäristöhallintajärjestelmän myötä.

Yritysjohdon tekemä katselmus toteutetaan säännöllisin väliajoin, esimerkiksi kerran vuodessa.

6.1.7. Jatkuva parantaminen

Jatkuvan parantamisen periaate sisältyy ympäristöhallintajärjestelmään, mutta se ei tarkoita sitä, että jokaisella alueella tulee tehdä parannuksia koko ajan. Yrityksen tulee priorisoida ne alueet ja toiminnot, joiden kohdalla asiat ovat eniten korjaamista vailla. Yrityksen resursseista riippuu mitä osa-alueetta kehitetään tulevien vuosien aikana.

Jos seurannassa on havaittu suuria poikkeamia suunnitelluista tavoitteista, niiden suhteen on tarpeellista tehdä parannukset mahdollisimman pian. Syyt poikkeamiin on selvitettävä tarkasti, ettei samat tilanteet toistu tulevaisuudessa.

Jatkuvan parantamisen yhteyteen liittyyn olennaisesti myös korjaavien ja ennaltaehkäisevien toimenpiteiden tehokkuuden arvionti ja oikea-aikaisuus.

6.2. EMAS-asetus

Emas-asetus⁵⁷ on annettu 29.6.1993. Asetus tarkoitettu teollisuusyritysten vapaaehtoista osallistumista varten yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään.

Emas-asetuksen termit ja määritelmät ovat hyvin pitkälle samat kuin ISO 14000 standardisarjassa.

EU:n komissio on antanut virallisessa lehdessään⁵⁸ selvityksen Emas-asetuksen tarpeellisuudesta ohjelmassaan ”Kohti kestävästä kehitystä”:

”Päälinjat hyväksyttiin 1.2.1993 annetussa neuvoston päätöslauselmassa, jossa korostetaan yritysten osuutta ja vastuuta sekä talouden vahvistamisesta että ympäristönsuojelusta koko yhteisössä.

Teollisuus on itse vastuussa toimintansa ympäristölle aiheuttamista vaikutuksista ja teollisuuden olisi näin ollen omaksuttava ennaltaehkäisevä lähestymistapa tällä alalla.”

Emas-asetuksen ensimmäisessä artiklassa tavoitteet ympäristötoimien tehokkuuden jatkuvalla parantamiselle ovat seuraavat:

- yritys laatii ja toimeenpääsee ympäristöpolitiikan, ympäristöohjelman ja ympäristöhallintajärjestelmän toimipaikkojaan varten

⁵⁷ Euroopan yhteisöjen virallinen lehti 10.7.93. Neuvoston asetukset (ETY) N:o 183/93

⁵⁸ Euroopan yhteisöjen virallinen lehti N:o L 168/1. 10.7.1993

- yritys arvioi säännöllisesti, järjestelmällisesti ja tehokkaasti edellisten tekijöiden tehokkuutta
- yritys jakaa tietoa ympäristötoimien tehokkuudesta yleisölle avoimesti

Viimeksi mainittu tavoite eli ympäristöselonteko on Emas-asetuksen mukaan pakollinen. Emas-asetus on (kuten nimikin kertoo) sitouttavampi yritykselle kuin ISO 14000 sarja. Tarkempien vaatimusten lisäksi Emas-asetusta valvotaan viranomaistalolta.

6.2.1. Ympäristökatselmus

Ympäristökatselmus on yrityksen nykytilan kartoitus ja vertaaminen yritystä koskevaan lainsäädäntöön. Emas-asetuksessa ympäristökatselmus on pakollinen vaihe ympäristöhallintajärjestelmän rakentamisessa.

Luvussa 6.1.1. ISO 14000 sarjan alustavan katselmuksen yhteydessä kävin läpi asiat, jotka tulee ottaa huomioon alustavaa katselmusta tehtäessä. Ne samat asiat tulee huomioida myös Emas-asetuksen ympäristökatselmuksessa.

Katselmus sisältää normaalin toiminnan, poikkeukselliset tilanteet sekä mahdolliset hätätilanteet.

Emas-asetus⁵⁹ painottaa edellä mainittujen asioiden lisäksi:

- urakoitsijoiden, alihankkijoiden ja tavarantoimittajien ympäristönsuojelun tehokkuutta ja ympäristökäytäntöjä
- jätteiden syntymisen välttämistä, uudelleenkäyttöä, kierrätystä, kuljetusta ja jätteiden käsittelyä eli EU:n jätestrategian mukaisia asioita

⁵⁹ Emas-asetus, Liite 1 kohta C

- tuotesuunnittelua (muotoilu, pakkaus, kuljetus ja hävittäminen) eli tuotteen elinkaari tulee ottaa jokaisessa vaiheessa tarkasti huomioon.

Asetuksen mukaan ympäristökatselmuksesta tehdään raportti, josta selviää objektiivisesti yrityksen tilanne ja mahdolliset kiireelliset kehitysalueet.

6.2.2. Ympäristöpolitiikka

Emas-asetuksen ympäristöpolitiikka noudattaa monessa suhteessa ISO 14000 sarjan ympäristöpolitiikalle asetettuja vaatimuksia. Emas-asetuksen 3 artiklan mukaan:

”yrityksen on toteutettava ympäristöpolitiikka, joka sen lisäksi, että se edellyttää kaikkien ympäristöalaa koskevien merkityksellisten säännösten mukaisuutta, käsittää velvoitteita, joiden tarkoituksena on kohtuullinen, jatkuva parantaminen ympäristöalalla...”

Emas-asetus velvoittaa (asetuksen hengen mukaisesti) liitteen 1 mukaisesti:

- ympäristöpolitiikka laaditaan kirjallisena
- ylinjohto tutkii politiikkaa säännöllisesti ja tekee aiheellisia muutoksia
- politiikasta tiedotetaan yrityksen henkilöstölle ja se asetetaan yleisön saataville
- politiikan on perustuttava ”hyvän johtamistavan” periaatteisiin (liitteen 1, kohta D)

Emas-asetuksen ympäristöpolitiikka antaa suuntaviivat yrityksen ympäristöasioiden hoidolle.

6.2.3. Suunnittelu

Suunnittelun ensimmäisiä vaiheita on, kuten muidenkin ympäristöhallintajärjestelmien kohdalla, ympäristönäkökohtien määrittely, ympäristövaikutusten arviointi ja luettelointi.

Kuten ISO 14000 standardisarjan kohdalla, myös Emas-asetuksen kohdalla tulee laakisääteiset vaatimukset selvittää huolellisesti⁶⁰:

” Yritys laatii ja soveltaa menettelyjä, joiden avulla voidaan luetteloida kaikki säädökset ja muut vaatimukset, jotka koskevat yrityksen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden ympäristönäkökohtia. ”

Päämäärien ja tavoitteiden asettamisesta pätee sääntö, että niiden tulee olla määrällisiä ja aikatauluun sidottuja, jos vain suinkin mahdollista. Tässä kohden Emas-asetus on vaativampi kuin ISO 14000 -sarja.

Ympäristöasioiden hallintaohjelmasta Emas-asetuksen vaatimukset löytyvät asetuksen liitteestä 1 kohdasta 5⁶¹:

”Erilliset ohjelmat laaditaan sellaisten ympäristöasioita koskevien hankkeiden hallintaa varten, jotka koskevat uutta kehitystä taikka uusia tai muutettuja tuotteita, palveluja tai menettelyjä. ”

Suunnittelun osalta asiat noudattavat luvussa 6.1.3. esille tulleita suuntaviivoja.

⁶⁰ Emas-asetus. Liite 1, kohta B 3.

⁶¹ Emas-asetus. Liite 1, kohta A 5.

6.2.4. Järjestelmän toteuttaminen ja toiminnot

ISO 14000-standardi sarjan toteuttamisesta ja toiminnoista olen kirjoittanut luvussa 6.1.4., joten tähän lukuun otan esille ne asiat, jotka jollain tavalla poikkeavat ensiksi mainitun ympäristöhallintajärjestelmän toteuttamisesta ja toiminnoista.

Vastuiden ja valtuuksien osalta Emas-asetus vaatii tarkan dokumentoinnin ja yrityksen johdon on nimettävä erikseen *johdon edustaja*. Emas-asetuksen mukaan eri toimijoiden keskinäiset suhteet tulee myös selvittää ja heidän työnjakonsa määrittellä ja dokumentoida.

Koulutustarpeesta Emas-asetus⁶² mainitsee seuraavaa:

”Koulutus tarpeen yksilöiminen ja tarvittavan koulutuksen järjestäminen kaikille niille työntekijöille, joiden työt voivat vaikuttaa merkittävästi ympäristöön.”

Dokumentointi ja suunnittelu jatkuvasta koulutuksesta on asetuksen hengen mukaista.

Tiedonkulusta yrityksen tulee tehdä myös suunnitelma, josta selviää kuka tietoa antaa yrityksen sisällä ja yrityksen ulkopuolelle eri tilanteissa. Tiedonkulkuun ja informaatioketjuun kuuluvat myös ohjeet ja harjoitukset hätätilanteita varten. Kuten ISO 14000-standardisarjassakin, nämä voidaan liittää mukaan muista yrityksen toimintajärjestelmistä.

⁶² Emas-asetus, liite 1, kohta B.

6.2.5. Tarkastukset ja korjaavat toimenpiteet

Emas-asetuksen vaatimukset⁶³:

”Yrityksen suorittama tarkkailu, joka kohdistuu niiden vaatimusten noudattamiseen, jotka yritys on asettanut ympäristöpolitiikassaan, toimipaikkansa ympäristöohjelmassa ja ympäristöasioiden hallintajärjestelmässä; tulosten luetteloinnin toteuttaminen ja luettelon ajantasalla pitäminen.”

Dokumentointi on tämänkin ympäristöhallintajärjestelmän keskeisiä kohtia seurannassa. Yrityksellä tulee olla vastuut jaettu siten, että kaikki asiakirjat pidetään ajantasalla. Lisäksi tulee sopia siitä, miten vanhat asiakirjat hävitetään tai arkistoidaan.

6.2.6. Ympäristöhallintajärjestelmän auditoinnit

Auditointeja määrää Emas-asetus tehtäväksi kuten ISO 14000 standardisarja. Auditointeja (katselmuksia) voidaan tehdä johdon taholta tai ulkopuolisen akreditoitun taholta. Akreditoitujen todentajan avulla *Emas-asetuksen mukainen ympäristöhallintajärjestelmä todennetaan* ja tällöin yritys saa oikeuden käyttää EMAS-logoa merkkinä Emas-järjestelmään rekisteröitymisestä. (Emas-logoa ei saa käyttää tuotteiden markkinoinnissa vaan se on tarkoitettu yrityksen yleismarkkinointiin - esimerkkinä kirjepaperit ja raportit.)

Johdon katselmuksella yritys seuraa tavoitteiden saavuttamista sovitussa aikataulussa ja sovittujen resurssien puitteissa. Lisäksi johdon katselmuksessa seurataan ympäristöohjelman täytäntöönpanon tehokkuutta ja ympäristöpolitiikan noudattamista.

⁶³ Emas-asetus, liite1 kohta B4

Johdon katselmusten kohdalla tulee myös miettiä, miten työntekijät osallistuvat ympäristöhallintajärjestelmän katselmointiin ja seurantaan. Myös sidosryhmien näkemykset tulee ottaa huomioon katselmuksen yhteydessä.

6.2.7 Jatkuva parantaminen

Emas-asetuksen mukaan⁶⁴:

”Yrityksen on asetettava johdon ylimmällä tavoitteita, joiden tarkoituksena on ympäristötoimien tehokkuuden jatkuva parantaminen auditoinnin johtopäätösten perusteella, sekä tarvittaessa tarkistettava ympäristöohjelmaa siten, että asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa toimipaikalla.”

Jatkuvan parantamisen vaatimus tulee sopeuttaa yrityksen resurssien mukaan ja parannuskohteet tulee priorisoida niiden kiireellisyyden mukaan.

Kuten Lassi Linnanen kirjassaan Ympäristöosaaminen⁶⁵ kiteyttää asian:

”Ainoa käytännön ero kahden toistaiseksi käyttöön jäävän järjestelmän, ISO 14001 ja Emas-asetuksen, välillä on, että Emas-järjestelmään kuuluu julkisen selonteon laatiminen toimipaikan ympäristöasioista. ISO 14001 julkisuus perustuu vapaaehtoisuuteen.”

Edellisten lisäksi käytännössä merkityksellinen ero ISO 14001 ja Emas-asetuksen välillä on näiden kahden ympäristöhallintajärjestelmän alihankkijoita ja yhteistyökumppaneita sitouttava vaatimus.

Emas-asetuksen kohdassa ”hyvä johtamistapa” on tämä vaatimus kirjattu seuraavasti:

⁶⁴ Emas-asetus., artikla 3, kohta e

⁶⁵ Linnanen, Markkanen, Ilmola. Ympäristöosaaminen. Capella Finland Oy. 1997 s.171

”11. Toteutetaan toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että toimipaikalla yrityksen lukuun työskentelevät urakoitsijat noudattavat samanlaisia ympäristöstandardeja kuin yritys.”

6.3. YSMEK 2

Palvelualoista majoitus- ja ravitsemisala on jo vuonna 1993 aloittanut työt alansa ympäristöasioiden hoidon järjestämiseksi. 1993 Matkailun edistämiskeskus käynnisti hankkeen (YSMEK⁶⁶) ympäristöä säästävän matkailun edistämiseksi.

Suomen matkailuala perustuu hyvin pitkälle puhtaaseen luontoon ja koskemattomiin erämaihin. Toisaalta taas meillä on korkea palvelutaso matkailu- ja ravitsemisyrittämissä. Nykyaikaisen yrityksen oikeus ja velvollisuus on olla tietoinen yritystoimintaansa liittyvistä ympäristöasioista ja hallita niiden hyvä hoito. Ympäristöjohtamisen tukena ympäristöhallintajärjestelmä tuo uskottavuutta ja luotettavuutta yrityksen sitoutumisesta ympäristöasioiden hoitoon.

ISO 14001-standardin ja Emas-asetuksen mukaisia järjestelmiä on kehitetty nimenomaan palvelemaan majoitus- ja ravitsemisalaa. Tämän kehityksen tuloksena on YSMEK2⁶⁷.

YSMEK2 ympäristöjärjestelmän tavoitteena on nopeasti ja tehokkaasti vähentää majoitus- ja ravitsemisalan yritysten ympäristöön kohdistuvia haittoja ja pienentää yritystoiminnan kustannuksia.

Keskeiset ympäristönäkökohdat YSMEK2-järjestelmässä ovat:

- vedenkäyttö ja jätevesihuolto

⁶⁶ YSMEK-julkaisu. Matkailun edistämiskeskus. 1993

⁶⁷ YSMEK2-julkaisu. Matkailunedistämiskeskus. 1996

- energiankäyttö
- hankinnat ja elinkaariajattelu
- jätehuolto
- ympäristöasiat maankäytössä

Kuten ISO 14000-standardisarjassa ja Emas-asetuksessa, ympäristöhallintajärjestelmä rakentuu alustavasta katselmuksesta, ympäristöpolitiikasta, suunnittelusta, toteutuksesta, mittauksista, arvioinneista, tarkistamisesta ja parantamisesta.

Edellä mainittujen osien sisällöt noudattavat muiden tässä työssäni esittelemieni ympäristöhallintajärjestelmien vaatimuksia. YSMEK2:n käyttöönotto ja soveltaminen ei edellytä virallista ulkopuolista tarkastusta. Ympäristöraportti on vapaaehtoisen julkituksen varassa. Ikävä kyllä monetkaan matkailualan yritykset eivät järjestelmästänsä huolimatta ole tuoneet sitä ponnekkaasti esille markkinoinnissaan.

ISO 14000-standardisarjan ja Emas-asetuksen laajuudesta johtuen Matkailun edistämiskeskus halusi kehittää omalle alalleen sopivan ja ennen kaikkea helposti toteutettavan ympäristöhallintajärjestelmän. YSMEK2 kokeiltiin 18:ssa pilotti yrityksessä, jotka edustivat eri kokoisia ja eri tyyppisiä alan yrityksiä Suomessa. Tämän myötä vuonna 1997 saatiin alalle yhtenäinen järjestelmä.

Matkailu- ja ravitsemisalalan yrityksen yhteistyökumppanien omista ympäristöasenteista riippuu se, minkä mukaan matkailu- ja ravitsemisyrittäjän kannattaa tulevaisuudessa.

7. SERTIFIOINNIN MERKITYS PESULA-ALALLA

Sertifiointi käsitteenä Emas- ja ISO 14000-oppaan⁶⁸ mukaan:

”Sertifioinnilla tarkoitetaan menettelyä, jolla riippumaton toimielin antaa kirjallisen vakuutuksen siitä, että tuote, menetelmä tai palvelu

⁶⁸ Ympäristöministeriö. Emas ja ISO hyötyä ympäristölle ja yrityksille. Sinari Oy, Vantaa. 1997

on määriteltyjen vaatimusten mukainen. Ympäristöjärjestelmiä sertifioidessa sertifiointielin antaa kirjallisen vakuutuksen (sertifikaatin) siitä, että kyseinen ympäristöjärjestelmä täyttää tietyn standardin vaatimukset. Jotta sertifiointi kelpaisi suoraan EMAS-järjestelmään täytyy sertifioidun olla päteväksi todettu. Lisäksi standardin, jota vastaan sertifioidaan, täytyy olla EU-komission tunnustama. ”

Suomessa ISO 14000 standardin mukaisen järjestelmän käy auditoimassa esimerkiksi Suomen Standardisoimisliiton akreditoitu auditoija. Jos ympäristöhallintajärjestelmä on asiallinen ja sitä toteutetaan yrityksessä oikein, niin yritys saa sertifikaatin järjestelmälleen.

Emas-asetuksen mukaisen toiminnan käy todentamassa Mittatekniikan keskuksen Finans-yksikkö, joka on Suomessa Emas-asetuksen mukainen akreditointielin. Emas-asetuksen mukaan yritys saa oikeuden käyttää rekisteröinnistään Emas-järjestelmään Emas-logoa.

Mittatekniikan keskus päivittää luettelon akreditoituista todentajista puolivuositain ja toimittaa luettelon EU:n komissiolle. Suomen ympäristökeskus vastaa Emas-toimipaikkojen rekisteröinnistä Suomessa.

YSMEK2:n kohdalla sertifiointi ei ole mahdollista, koska kyseistä järjestelmää ei ole tuotu minkään instanssin piiriin tarkastettavaksi.

Sertifikaatista ja Emas-logosta on yritykselle imagollista ja markkinoinnillista arvoa. Joensuun seminaarissa (maaliskuussa 1998) ja Pesuteollisuusliiton seminaareissa (syksyllä 1998) ei kukaan läsnäolleista kiistänyt ympäristöhallintajärjestelmän merkitystä pesula-alalla, mutta järjestelmän rakentamisen kustannuksista osanottajat olivat kutakuinkin yhtämieltä. Heidän mielestään kustannukset nousevat pienten pesuloiden osalta liian korkeiksi verrattuna mahdollisiin hyötyihin. Tämä käsitys johtunee ainakin osittain tietämättömyydestä ja mielikuvasta viranomaipainostuksesta.

Isoilla pesuloilla saattavat resurssit riittää hyvin sertifiointiin ja he osaavat laskea todennäköisesti myös taloudellisen hyödyn sertifikaatista tai Emas-logosta markkinoinnissaan. Pienten pesuloiden kohdalla resurssikysymykset tulivat kyselyssäni heti esille ja heidän kohdallaan ympäristöjärjestelmän katselmointi yhteistyökumppanin taholta saattaa olla alussa paras vaihtoehto taloudellisesti ajateltuna. Pienemmät pesulat toimivat myös suppeammalla toimintasäteellä, jolloin yleismarkkinoinnin ei tarvitse kenties olla niin näkyvää kuin suurilla koko maassa toimivilla yrityksillä. Myöhemmin pesuloiden tulee harkita jompaa kumpaa ympäristönhallintajärjestelmää tarkemmin, kuunneltuaan sidosryhmiensä toiveita.

Joensuussa maaliskuussa vetämässäni seminaarissa vastaukset kysymyksiin 4 ja 5 olivat selkeä viite siitä, että sertifiointista ei välttämättä ollut tietoa eikä sen käyttöä yrityksen markkinoinnillisena välineenä oltu osattu miettiä tiedon puutteesta johtuen.

Seuraavassa muutamia vastauksia:

"suhtaudun varauksella - kallis -ei tietoa käytöstä"

"en halua sertifioida - tällä hetkellä monta muuta projektia etusijalla."

"Haluaisin sertifioida - kustannukset saavat olla n. 10 000 mk/vuosi"

"Haluan sertifioida - sijoitushalukkuus 20-30 tuhatta mk "

"En halua sertifioida - turhat kulut eivät edistä bisnestä"

Don Sayre⁶⁹ kirjassaan Inside ISO 14000 jättää yritykselle harkintavallan siitä, miten yritys tuo julki ympäristöasioiden hoitonsa. Kirjassa korostetaan sertifioidun ympäristönhallintajärjestelmän näkyvyyttä yrityksen julkisissa tiloissa. Samalla tavalla tulisi

⁶⁹ Sayre. Inside ISO 14000. St.Lucie Press. Florida.1996. s. 174-176

yrittäjien tuoda näyttävästi esille sertifioimaton ympäristöhallintajärjestelmä. Sertifioimaton ympäristöhallintajärjestelmä tulisi tuoda esille esimerkiksi yhteistyökumppanien tekemän katselmuksen avulla, jolloin ympäristöhallintajärjestelmän vakuuttavuus on käytännössä vaikuttavampi.

Pesula-alan yrittäjän tulee miettiä sertifikaatin kustannuksia ja verrata niitä sertifiointiin avulla saataviin hyötyihin. Toisaalta pesulan yhteistyökumppanit voivat tulla katselmoimaan pesulan toiminnan ympäristöasioissa, jolloin asioiden oikeellisuus voidaan todeta eikä sertifiointiin johtavaa katselmusta suoriteta.

Emas-asetuksen kohdalla pesulan asiakkaat voivat olla määräävässä asemassa sertifiointin kohdalla. Jos pesulayrittäjä työskentelee alihankkijana päämiehensä lukuun, joutuu pesulayritys sertifioimaan järjestelmänsä. Tällainen tilanne on kuitenkin harvinainen.

Suomessakin pkt-yritysten olisi kannattavaa kokeilla Hollannin mallia katselmusten ja auditointien hoitamisessa. Hollannissa eri toimialat ovat perustaneet ryhmiä, jotka yhteistyössä tarkastavat oman alansa pk-yritysten ympäristöosaamista. Pienistä puuroista kasvaa suuri virta.⁷⁰

Kysymykseen sertifiointista ei löydy yksiselitteistä vastausta vaan jokainen yrittäjä joutuu punnitsemaan tilanteensa omakohtaisesti ja tekemään päätöksensä omista lähtökohdistaan.

8. YHTEENVETO

Ympäristöhallintajärjestelmien tarkoituksena on ohjata pesula-alan yrityksiä ja niiden toimipaikkoja ympäristöajattelun syventämiseen ja ympäristöä säästävään toimintaan. Samalla yritys voi toimia kustannustehokkaasti, koska säästöjä saadaan aikaan tarkentuneella toiminnan seurannalla.

⁷⁰ Linnanen, Markkanen, Ilmola. Ympäristöosaaminen. Capella Finland Oy. 1997. s.186

Ympäristöstä huolehtiminen on noussut tärkeäksi *kilpailukeinoksi* ja liiketoimintaa ohjaavaksi reunaehdoksi. Sen vuoksi yrityksen menestymiseen tähtäävien pesula-alan yrittäjien on tuotteiden ja palveluiden menekin varmistamiseksi panostettava organisaationsa ympäristöajattelun ja -asenteen lujittamiseen.

Pesula-alan yritys ei saisi ajatella pelkästään taloudellista hyötyä ympäristöhallintajärjestelmän kohdalla. Ympäristöhallintajärjestelmän avulla yritys turvaa menestymisensä tulevaisuudessa. Kuten Linnanen⁷¹ sanoo: ”Tehokas ympäristöjärjestelmä on keskeisessä asemassa tähdättäessä riskien hallintaan, ympäristövahinkojen välttämiseen ja yritystoiminnan aiheuttamien ympäristövaikutusten pienentämiseen.”

Järjestelmän tulisi olla luonteva osa yrityksen ja sen henkilöstön yleistä asennoitumista ympäristöasioihin. Nämä asenteisiin liittyvät *arvot* voidaan saada kohdalleen henkilökunnan tehokkaalla koulutuksella.

Koulutuksen tärkeyttä korostaa myös TTK:n julkaisu⁷² Teollisuuden ympäristölinjaukset. Kouluttajien ympäristöosaamista kaivataan ja oppimateriaalia yritysten ja opettajien käyttöön. Yritysten - mm. pesula-alan - tulisi voida käyttää hyväksi eri tasojen oppilaistosten osamista. Tällä yhteistyöllä voidaan teoria ja käytäntö nivoa hyväksi ja toimivaksi kokonaisuudeksi.

Jotta ympäristöasiat näkyisivät positiivisesti yrityksen yhden tärkeimmistä sidosryhmistä, työntekijöiden, toimissa tulisi yrityksen jakaa vastuut ympäristöasioista selkeästi. Positiivisesti ympäristöasioihin suhtautuvat työntekijät ovat yrityksen valttikortti yrityksen ulkopuoliseen maailmaan ja vaikuttavat omalta osaltaan yrityksen *imagon* muodostumiseen.

Palveluala on osa laajempaa kokonaisuutta, johon se omien asiakkaittensa kautta liittyy. Tätä arvoketjua arvioi tuotteen loppukäyttäjä ja hänen tyytyväisyytensä ratkaisee koko toimialan menestyksen.

⁷¹ Linnanen, Markkanen, Ilmola. Ympäristöosaaminen. Capella Finland Oy, 1997. s.167

⁷² Teollisuuden ja työnantajain keskusliitto. Teollisuuden ympäristölinjaukset. 1995

”Koko toimialan arvoketjun tarkastelulla kyetään usein luomaan loppuasiakkaan ja ympäristön kannalta paras mahdollinen ratkaisu. Yrityksen tulee olla tietoinen niistä muutoksista, joita kohdistuu yritystoimintaan ja tuotteeseen toimialan arvoketjun eri vaiheissa.”⁷³

Ympäristöhallintajärjestelmästä on kokonaisuutena hyötyä yritykselle, niin pesuala-
alan yritykselle kuin muillekin. Yrityksen saamat *hyödyt* ympäristöhallintajärjestelmästä voidaan kiteyttää seuraaviin kohtiin⁷⁴:

- lisää yrityksen ympäristövastuuta ja tietoisuutta ympäristöasioiden hyvästä hoidosta
- tehostaa yrityksen organisaation toimintaa ja kehitystä
- kohdentaa yrityksen voimavarat oikein
- sitouttaa jatkuvaan parantamiseen
- lisää yrityksen toiminnan uskottavuutta
- herättää luottamusta ja tyytyväisyyttä sidosryhmiin
- yritys hallitsee jätteiden synnyn ja käsittelyn
- turvaa ympäröivän luonnon viihtyisyyden ja kestävän käytön
- kustannussäästöt seurannan ja poikkeamatilanteiden käsittelyn vuoksi
- oman toiminnan ympäristöriskien tunnistaminen
- oman alan lainsäädännön tunnistaminen
- kilpailuetu

Ympäristöministeriö⁷⁵ on omalla tahollaan määritellyt pkt-yritysten hyvää ympäristökäytäntöä sitoutumisen, hyvän toimenpideohjelman, ympäristövaikutusten tuntemisen, avoimen tiedottamisen ja yhteistyökumppaneihin kohdituvien vaatimusten osalta. Samassa julkaisussa ympäristöministeriö ottaa myönteisesti kantaa myös ulkopuolisen tahon todentamiseen. (Sertifiointia koskevassa luvussa 7. olen pohtinut kyseiseen asiaan liittyviä ongelmia.)

⁷³ Linnanen, Markkanen, Ilmola. Ympäristöosaaminen. Capella Finland Oy. 1997. s.84

⁷⁴ Matkailun edistämiskeskus. YSMEK2-julkaisu. 1996

⁷⁵ Ympäristöministeriön julkaisu. 1995. s.24-25

Ympäristöhallintajärjestelmän merkitystä pesula-alan menestystekijänä ei voida kieltää nyt eikä varsinkaan tulevaisuudessa. Asiakkaiden kautta tulevat paineet ympäristöasioiden hoidon järjestämiseksi ovat jo olemassa. Muut sidosryhmät tulevat olemaan myös vaikuttavassa asemassa pesuloiden kohdalla, kun pesulayrittäjät joutuvat tilanteeseen, jossa ympäristöasioiden hoidolta vaaditaan järjestelmällisyyttä.

Esimerkiksi Scandic-hotelliketju ei hyväksy yhteistyökumppaneikseen ketään ilman selkeitä ympäristöasioiden hoitodokumentteja. Samalla tavalla Hienonen Oy:n kohdalla heidän suurin asiakkaansa Valmet Oyj valikoi yhteistyökumppaninsa nyt ja tulevaisuudessa yhä tarkemmin myös ympäristöasioiden mukaan.

Mauricio Reis⁷⁶ korostaa alkusanoissaan ympäristöhallintajärjestelmän merkitystä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla:

"Our companies, aided by strong government support, are looking at ISO 14001 as an important agent to promote competitiveness in national and international markets."

Lopuksi ajatus Linnasen, Boströmin ja Miettisen kirjasta "Ympäristöjohtaminen"⁷⁷:

"Tulevaisuuden yritysten on eletävä ympäristön ehdoilla. Ne, jotka tekevät työtä sopeutuakseen jo tänään, ovat huomisen voittajia. Tulevaisuuden yrityksessä tiedostetaan kasvun rajat ja menestyään siitä huolimatta - luonnon ehdoilla."

⁷⁶ Cascio, Woodside, Mitchell. ISO 14000 Guide, the New International Environmental Management Standards. Chapter 3, page 65

⁷⁷ Linnanen, Boström, Miettinen. Ympäristöjohtaminen. WSOY. 1994. s.236

9. LÄHTEET JA LIITTEET

- Asunta, T., Brännare-Sorsa, R., Kairamo, H., Matero, S. 1998. *Majoitus- ja matkailupalvelu*. WSOY, Porvoo.
- Björklöv L. Ab Sjukhustvätt Oy. Toimintajärjestelmä 5.3.1997.
- Cascio, J., Woodside, G., Mitchell P. 1996. *ISO 14000 Guide. The New International Environmental Management Standards*. McGraw-Hill.
- DiverseyLever. 1997. Ympäristömyötäisyysohjelma.
- Emas-asetus. Neuvoston asetus (ETY) N:o 183/93. 29.6.1993.
- Euroopan yhteisöjen virallinen lehti N:o L 168/1, 10.7.1993.
- Grönroos, C. 1994. *Nyt kilpaillaan palveluilla*. Gummerus, Jyväskylä.
- Halme, M. 1997. *Environmental Issues in Produktdevelopment Process*. Tampereen yliopisto, yrityksen taloustieteen ja yksityisoikeuden laitos. Series A 1, studies 39.
- Hasenson B. Yrityksen ympäristömyötäisyys. TTK:n seminaari 24.11.1996.
- Hienonen Oy. Lupahakemus Itä-Suomen vesioikeudelle 25.5.1998.
- Hienonen Oy. 1998. Ympäristökäsikirja.
- ISO 14001. SFS -en ISO 14001. Suomen Standardisoimisliitto.
- Koivusaari, U., 1996. Ympäristöhallintajärjestelmän rakentaminen. Luentomoniste.
- Lahtinen, J., Isoviita, A. 1998. *Asiakaspalvelu ja markkinointi*. Gummerus, Jyväskylä.
- Lindström Oy. Ympäristöselvitys. 1997. Laatinut Kirsti Leisio.
- Linnanen, L., Markkanen, E., Ilmola, L. 1997. *Ympäristöosaaminen*. Capella Finland Oy, Helsinki.
- Mannermaa, K. 1993. *Moniulotteinen markkinointi*. Gummerus, Jyväskylä.
- Marttinen, K., Saastamoinen, S. 1996. *Yrityksen ympäristövastuut*. Kauppakaari Oy, Karisto Oy, Hämeenlinna
- Meffert, H., Kirchgeorg, M. and Ostmeier, H. 1988. *Analysekonzepte und Strategische Optionen des Ökologieorientierten Marketing*.
- Metsä-Serla Oyj. Ympäristöraportti, huhtikuu 1998.
- Pakkausalan ympäristörekisteri (PYR Oy). Julkaisu 1997.
- Pesonen, S. & Lovio, R. (toim.). 1993. *Ympäristöjohtamisen läpimurto suomalaisissa yrityksissä*. HKKK:N julkaisuja D-178.

- Raatikainen, H.** 1997. *The Organizational Greening Process: a Longitudinal Case Study of Greening in a Finnish Peat Company*. Jyväskylän yliopisto, taloustieteen laitoksen julkaisuja N:o 22/1997.
- Sayre, D.** 1996. *Inside ISO 14000*. St. Lucie Press.
- Scandic Hotels.** 1996. The Ecological Choice.
- Scandic Hotels esittely.** 1998. Tervetuloa Scandiciin - uuteen jännittävään työpaikkaasi.
- Scandic Hotels Oy.** 1998. Ympäristöpolitiikka.
- Teollisuus ja Työnantajat.** TTK. Teollisuuden ympäristölinjaukset, 1995. Helsinki.
- Valmet Oyj.** Jyväskylä. 1996. Ympäristöpolitiikan täsmennykset.
- Valmet-konserni.** Ympäristöpolitiikka, huhtikuu 1996.
- VR-konserni.** 19.01.98. Ympäristökäsikirja, VR-konsernin ympäristöpolitiikka.
- VR-yhtymä Oy.** Ympäristöraportti 1996-1997.
- Welford, R., Gouldson, A.,** 1993. *Environmental Management and Business Strategy*. Pitman Publishing, London.
- Ympäristöministeriö.** 1997. *Emas ja ISO - hyötyä ympäristölle ja yrityksille*. Sinari Oy, Vantaa.
- YSMEK.** 1993. Matkailun edistämiskeskus.
- YSMEK2.** 1996. Matkailun edistämiskeskus.

LIITTEET

Liite 1. Haastatellut yritykset

Liite 2. Pesuteollisuusliiton seminaarin kysymykset

Liite 1.

Haastatellut yritykset

Hienonen Oy, Jyväskylä

Laitospesula Oy, Tampere

Pesu-Palvelu Oy, Pieksämäki

Lahden Pesula Oy, Lahti

Liite 2.

Pesuteollisuusliiton seminaarin kysymykset (syksy 1998)

1. Oletko ollut tietoinen ympäristöhallintajärjestelmistä

EMAS kyllä__ en__

ISO 14001 kyllä__ en__

YSMEK2 kyllä__ en__

2. Mikä merkitys pesulallesi on/olisi ympäristöasioiden standardin mukaisesta hoidosta yrityksen imagolle tai taloudelliselle kannattavuudelle?

3. Jos yrityksesi on tekemässä ympäristöhallintajärjestelmää, miltä taholta paineet sen suunnitteluun ovat tulleet?

4. Alustava katselmus antaa suuntaa ympäristöasioiden hoidosta. Olisitko halukas pesulan edustajana sertifioimaan järjestelmän?

kyllä__ en__

5. Jos vastasit myöntävästi, mikä olisi se markkamäärä, jonka yrityksesi olisi halukas sijoittamaan sertifiointiin (esim. verrattuna liikevaihtoon)?

6. Jos vastasit kieltävästi, mitkä ovat perustelusi asialle?